DÜŞÜNCE

TEMMUZ'85/5

100 TL (KDV dahil)

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

SENDİKALAR VE İŞÇİ SORUNLARI

DEMOKRASİ İÇİN KARARLILIK

GÜN

Sahibi: **Sami Alptekin**
Yazı İşleri Sorumlusu:
İdris Lütfü Melek
İdari İşler Sorumlusu:
Mustafa Karakuş
Yönetim adresi: 856. Sokak Nurhan No: 3/502. A Konak İzmir
İstanbul Temsilcisi:
Taner Renda
Molla Fenari Nadir Han Kat:5 Cağaloğlu-İstanbul
Ankara Temsilcisi
Cemil Turan
Dizgi: Beyhan Ajans/Sistem
Baskı: Numune Basımevi, Cağaloğlu
Dağıtım: Etkin (İstanbul, Ankara, İzmir)
Gaz. Mec. Ben. Sat.Koop. (Ege Bölgesi)
İstanbul, Ankara, İzmir dışı abone: Yıllık 1000 lira/Yurt dışı 25 DM/Yurt dışı tek sayı 2.5 DM
İlan: İç sayfalar, tam sayfa 40.000 lira.

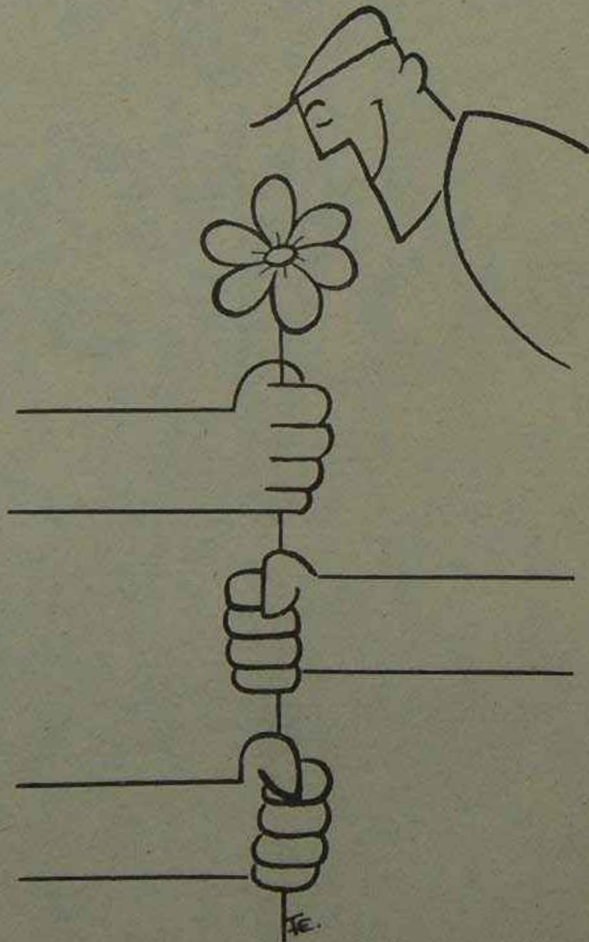
Temmuz'la Birlikte

GÜN bu sayısını ağırlıkla sendikalara ve işçi sorunlarına ayırdı. Geçen sayımızda yer alan "İş Gruplandırma Sistemi ve Sendikalar" yazımızın ilgiyle karşılanması, bu sayıyı hazırlarken; karşılaşılan güncel iş sorunlarına da ağırlıkla eğilmemizi getirdi. Bu yazıların, sendikal alanda çalışanlara belirli katkıları olacağına inanıyoruz.

GÜN geçen sayısında "Merhaba" derken, okurlarının mektuplarını beklediğini duyurmuştu. Çağrı karşılıksız kalmadı. Bu sayımızda da, gelecek sayıyla birlikte işçi mektupları sayfası açacağımızı duyurmak istiyoruz. İşyerlerinden sorunların, istemlerin, umutların yer aldığı bu mektupların yayınlanmasıyla; sorunların, istemlerin, umutların ülkenin her yerinde ortak olduğu bir kez daha ve en güzel biçimde dile gelmiş olacak.

Ağustos sayımızda daha iyi bir GÜN'de buluşmak umuduyla, dostlukla.

FERRUH DOĞAN

İSTANBUL HİSARÜSTÜ YIKILIYOR

İkinci Boğaz köprüsünün yapımına başlanmasıyla birlikte, ilk etapta Rumeli Hisarüstü'ndeki yaklaşık 3000 evden 450'sinin bedeli için ölçümler yapıldı. Şimdi bu 450 hane yıkım için gün sayıyor.

İkinci Boğaz köprüsünün yapımı 1974'de gündeme geldi; 1979'da ortadan kalktığı halde, 1981'de tekrar gündeme geldi. Bugün artık bu söz konusu 3000 evin yıkımı hemen hemen kesinleşmiş durumda. Yıkımı yapılacak olan evlerin yerine spor tesisleri ve uluslararası yol yapılması düşünülüyor.

Hisarüstü halkı genellikle, Tokat, Sivas, Erzincan, Amasya, Gümüşhane, Giresun yörelerinden toprakları kalmadığı için 60'tan sonra buralara gelip yerleşmişler ve ortak çaba ile bozkır görünümündeki bu sahayı bugünkü yemyeşil hale getirmişler.

Başvurdukları tüm resmi makamlardan hiçbiri bunlara yerleşebilecekleri bir yer göstermemişler. Şimdi bu insanlar çaresiz. Yaklaşık onbeş bin kişi evlerinden atılıyor ama devlet kendilerine şimdilik hiçbir yer göstermiyor.

GÜN İstanbul Temsilcisi *Taner Renda* evleri yıkılacak olan Hisarüstü kadınlarıyla görüştü.

GÜN— Rumeli Hisarüstü'ndeki sorun nedir? Evlerinizi niçin yıkıyorlar?

Aşure Özçelik— Bizim olayımız eskiden beri sürüyor. 1965-66'da buraya geldik, kendimize bir yuva kurduk. Paramız yoktu, dişimizle tırnağımızla bu gecekonduyu zor yaptık. Çocukların babaları hasta oldu, çocuklar da girdikleri üniversiteden ayrılmak zorunda kaldılar, okuyamadılar. Sonra ben el kapılarına gittim, çalıştım. Çünkü babaları hasta olduktan sonra bir daha çalışamadı. Burayı zor kurduk, sıvasını bile yapamadık. Köprü geçecek dediler, biz de memnun oluruz köprü geçmesinden, devlete millete faydalı olmasından, lazım bir şey, ama devlet yıkılacak evlerimizin yerine bir yer göstersin.

GÜN— Buranın tapusu var mı?

A.Ö.— Tapusu yoktur ama yeminli bürolar var ya, yeminli büro bizden 17.000'er lira aldı, "tapu tahsis belgesi vereceğiz" diye. Parayı aldıktan sonra tapu tahsis belgeleri kiminin geldi kiminin gelmedi. Sonra da "Boğaziçi'ne tapu tahsis belgesi yoktur, verilmeyecektir" dediler. Şimdi biz ne yapacağımızı şaşırdık. Bizi çıkarsalar da bir konuta koysalar, biz memnunuz, biz de rahat oluruz.

GÜN— Yetkili kişilere gidip derdinizi anlattınız mı?

A.Ö.— Bedrettin Dalan'a gittik. Bize gün verdi, daha sonra erteledi. Bir iki erkek gitti: "Konuşamam, işim var, filan yere gideceğim" dedi. Karayolları müdürüne gittiler. "Bizim elimizde birşey yok, biz size evin değerinde birkaç para vereceğiz, gerisine karışamayız, belediye bilir" dedi.

GÜN— Peki bugüne kadar buranın vergisini ödediniz mi?

A.Ö.— Verdik, vermez miyiz. 66'dan beri biz buranın vergisini verdik.

GÜN— Başbakan gecekonduya tapu tahsis belgesi verilecek demişti, siz aldınız mı?

A.Ö.— Hayır. Yok işte. Boğaziçi'ne yok dediler. Yeminli büro bizden para aldı, fakat tapu tahsis belgesi vermedi. Öyleyse paramızı geri versinler dedik, o da geri gelmedi. Ben ilaç parası topluyorum, inanır mısınız kaç zaman vardır ki çocuklar et yiyemiyorlar. Benim tansiyonum yükseliyor, kızım zaten hasta ama tüm bunlara rağmen vergisini verdik, elektrik-su parası verdik tam birazcık rahat edecekken şimdi bu geldi boynumuza bindi. Bize bir yer göstersinler, konut versinler ne mutlu, ama biz şimdi nerede kalacağız, adamlar yer de göstermiyorlar.

Geçenlerde Sarıyer Belediye Başkanı Ali Sandıkçı'ya gitti çocuklar. Ben demiş size bakamam, nereye giderseniz gidin. Bizim çocuklar da bizden vergi alırken iyiydi, şimdi niye sahip çıkmıyorsunuz demişler, o da biz bakamayız siz valiye gideceksiniz demiş. Biz de dilekçe verdik; Cumhurbaşkanı'na, Bedrettin Dalan'a, Özal'a, İmar İskan Bakanına ve Sandıkçı'ya. Binden fazla dilekçe yolladık. Temel atma törenine gittik sesimizi duyurmak için. Geçemedik, polis izin vermedi. Evren Paşa ve Özal'ın Kalender'de olduğunu öğrendik. Altı kadın gittik, içeriye alınmadık. Biz vergimizi veriyoruz, elektrik-su paramızı ödüyoruz, çocuklarımızı askere yolluyoruz, çocuklarımızı bu memleket için okutuyoruz. Biz bu memleketin vatandaşıyız. Afgan mültecilerine devletimiz yer gösterdi, iş verdi. Topraklarımız Araplara satılıyor. Biz de bu memleketin vatandaşıyız. Devlet bize yer göstersin. Biz sokakta mı kalacağız?

Güllü Çapraz— Biz yirmibeş yıl evvelinde burası bozkır iken geldik, yerleştik. Burada dişimizle tırnağımızla evimizi yaptık. Borcumuzu ödeyebilmek için evlatlarımızı gurbete gönderdik, gurbette çalıştılar. Her birimiz göçebelik hayatı yaşadık. Buraya gelmeden önce başımızı sokacak bir yerimiz yoktu. Buraya yerleşince elektriğimizi, suyumuzu, eczanemizi el ele kenetlenerek getirdik. 74'ten itibaren ikinci köprü davası ortaya çıktı. İkinci köprünün yapılacağı, yol geçeceği söylendi. 79'da bu durum ortadan kaldırıldı. Fakat 81 yılından sonra ikinci kere gündeme geldi. İlkinde ve ikincisinde de insanlar tam bir panik içindeydiler. Fakat bu konuda ses çıkarmadık, belki bizim evimizi yıkmazlar diye düşündük. O saralar evimizin yıkılma durumu yoktu. İnsanlar çok kişilere oy verdi, çok partiler gelip geçti. Fakat hiçbiri sorunumuza çözüm getirmedi. Bizim karşı olduğumuz İkinci Boğaz köprüsü değil. Bu kadar insan aç, çıplak, çoluk çocuk nerede kalacak, biz nerede kalacağız bizim düşüncemiz bu. Bir insanı aç bırakırsan o insan katil olur, soyguncu olur. Ama kimse nedenini, niçinini gelip bizlere sormuyor. Biz yıkılacak evlerimizin yerine toplu konut istiyoruz. İşte Afganlılar geliyor, konforlu daireler veriliyor, iş sahaları açılıyor, beri yandan Boğaziçi Araplara satılıyor, peki onları böyle düşünüyorlar da biz bu ülkenin insanı değil miyiz? Bizim sorunlarımıza kim çare bulacak? Başvurulacak her yere başvurduk fakat hiçbir çözüm bulunmadı. Bu kadar insan nereye gider? Bize cevap versin büyüklerimiz.

Hisarüstü oturanları evlerinden kovulmalarının nedenlerini araştırıyor, ulaşamadıkları yetkililerin sağırlıklarını aşmaya çalışıyorlar.

Demokrasi İçin Kararlılık, Birlik ve İşbirliği

Demokrasi İçin, Pahalılığı ve İşsizliği Protesto Mitingi son ayların politik gelişmeleri içinde önemli bir yer aldı. Miting günlük basında beklenenden öteye ilgi gördü.

"Tencereli gövde gösterisi, SODEP gümbür gümbür" (Güneş); "Sıcak miting, SODEP'in gövde gösterisine kızgın güneşte onbinler katıldı" (Hürriyet), "Saraçhane Meydanı'ndaki mitingte 40 bin kişi toplandı, SODEP'te hayat var" (Milliyet) gibi çarpıcı başlıklar kullanıldı. Olay daha sonraki günlerde birçok yazarın değerlendirmesine konu oldu. Polis yetkililerine göre 13 bin, Tercüman Gazetesine göre 15 bin, daha yaygın kabule göre 40 bin yurttaşın katıldığı mitingin asıl önem verilen yanının, çok değişik uçlarda yorumlansa da miting alanındaki canlı ve coşkulu ortam olduğu gözlendi.

Saraçhane Mitingi, kitlelerin 12 Eylül öncesinden başlayarak içine itildiği psikolojik ortamın etkilerini sürdürdüğü ve rejimin özelliklerinin çerçevelendiği ortamda yapıldı. Bu koşulları gözardı eden bir değerlendirme küçümseyici yaklaşımlara yolaçabilirdi. Tersi, yani bu koşulları değişmez ve aşılmaz görmek, kendini bu koşullar içine hapsetmek, yetinme-rahatlama edilgenliği ve giderek abartma ile sonuçlanabilirdi. Kısaca şöyle bir saptama yapmak gerçekçi görünüyor: Saraçhane Mitingi, son günlerde yaygınlaşan paneller, açık oturumlar, sendika temsilci ve üye toplantıları ile birlikte kitle hareketlenmelerindeki bir canlanma eğilimine; demokrasi isteminin etkinlik kazanmaya başladığına; ve kitlelerin demokratik araçların kullanılmasında yabancılaşmadan sıyrılma ve daha yaygın kullanım olanaklarına işaret etmiştir. Bu sonucun demokrasi mücadelesinde taşıdığı önem ortadadır.

Bu yazıda, miting dolayısı ile öne çıkan üç nokta üzerinde durmak istiyoruz.

BİLİNÇLİ KARARLILIK

Saraçhane Meydanı, 9 Haziran günü, miting gözlemlerini yazan bir gazeteciye "demokrasi mitinginde büyük gözaltı" başlığını seçtirecek kadar yoğun güvenlik önlemlerine sahne oldu.

ANAP Genel Başkan Yardımcısı M.Keçeciler mitingden bir hafta önce verdiği demeçte "sokaklarda yapılacak mücadelenin Türkiye'ye hiçbir faydası olmaz, mesuliyet şuuru ile hareket edilmediği takdirde ülkemiz süratle 12 Eylül öncesine gidebilir" dedi. SODEP'e karşı ilk günden beri "olumlu" yaklaşımları ile "itina" gösteren Metin Toker de, miting günü yayınlanan yazısında Keçeciler'e hak verdiğini açıklayarak, "vakitsiz öttüğünde başı kesilen yalnızca horoz değildir" diye yazdı. Miting sonrasında ise Rauf Tamer ve benzerleri "özerk üniversite", "zindanlar boşalsın" gibi sloganlardan söz ederek "bu gidişle olsa olsa 12 Eylül öncesine varılır" dediler.

Kısacası, yasal demokratik haklarını kullanmak isteyenler, her alanda olduğu gibi miting dolayısıyla da aba altından sopa gösteren tepkilerle karşı karşıya kaldılar. Kitlelerin katıldığı her eylem gibi miting de, dar, zararsız bir kanala akıtılmaya, arzulanan bir çerçevenin içinde tutulmaya çalışıldı.

Böyle bir durum karşısında benimsenmesi gereken tutumu SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün şu sözlerle özetlediği söylenebilir: "Vatandaşın demokratik haklarını kullanma isteği böyle engellemelerle ortadan kalkmaz" (Cumhuriyet. 11.6.1985). Gerçekten de demokrasi, emekçi halkın günümüzdeki birincil istemidir ve onun demokratik haklarını kullanma girişkenliği ile boy verip gelişecektir. Demokrasiye sahip çıkılması için yasal demokratik hakların ve araçların kullanılmasında bilinçli bir kararlılık içinde olmanın önemi, güncel koşulların yadsınmaz bir gerçeğini oluşturmaktadır. Her türlü demokrasi karşıtı tepkinin ve yasal demokratik hak kullanımına tahammülsüzlüğün yanıtı, bilinçli bir kararlılık ve bu kararlılığı kitleselleştirmek olmalıdır.

SOLUN BİRLİĞİ

Mitingle birlikte eski bir tuzak yeniden piyasaya sürüldü. Bilinen bir plak SODEP için yeniden döndürülmeye başlandı. Özeti, solu anarşi ve terör ile özdeşleştirerek; onu her an anarşi ve terör ortamı içinde yanıp tutuşan bir kesim olarak göstermeye çalışarak demokratik ve sol eğilim, çizgi ve partiler arasına kama sokmaya çalışmaktır.

Şu sözleri ibretle okumakta yarar vardır: "Önce bu mitingin dikkatli bir sol partiden beklenen nezakette olduğunu belirtelim... Sayın İnönü ve arkadaşlarının anarşi, terör ve örgütçülerle arayı büsbütün açacaklarını umarım. O gibi kan dökücülerden uzaklaştıkları ölçüde millete yaklaşacaklarından hiç şüpheleri olmasın. (Bunlar) SODEP aracılığıyla, yeni baskı çevreleri oluşturmaya kalkmakta, daha doğrusu SODEP'i kullanmaya çalışmaktadırlar" (Ahmet Kabaklı, Tercüman). Bir adım daha atan Taha Akyol'un aynı gün aynı gazetede yazdığına göre ise "Miting bir başarı değil de fiyaskoyla neticelenseydi, SODEP'in 'Şahinleri' belki de İnönü'nün güvercinine çullanacaklardı.

Ne yapmak isteniyor? Ve ne yapmak gerekir?

Genel olarak solun, amaçladıkları değişim düzeyi ve programları bakımından birden çok eğilim, akım ve partiyi içinde barındırması tarihsel ve nesnel bir gerçekliktir. Bir diğer nesnel gerçeklik ise, bu eğilim ve akımların, güncel konularda tekellere karşı halkın çıkarlarını savunmak, toplumsal ve demokratik ilerlemeden yana olmak gibi bir ortak paydaya sahip olmalarıdır. Gerek halk kitlelerinin birleşmesi, gerekse bunun politik düzeyde bir ifadesi olan solun birliği, bu temel üzerinde yükselir. Yapılmak istenenin, ilkin bu ortak paydayı unutturarak solun güçlerini birleştirmesini önlemektir. Sonra; emekçilerin, gençlerin ve aydınların demokratik istemleri üzerinde felaket tellallığı yaparak, sosyal demokratlar, bu istemleri savunmaktan vazgeçmeye zorlanmakta, en azından yumuşatıp geri plana

itmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu anlamda da, tuzak bir taşla iki kuş vurma, bir yandan sol güçleri birbirinden uzaklaştırarak genel olarak solu güçsüzleştirme, diğer yandan da hem diğer sol güçlerden hem de halk kitlelerinden tecrit ederek sosyal demokratları etkisizleştirme tuzağıdır. Daha önce de kullanıldığı ve "iş" gördüğü de, tecrübeyle sabittir.

Bu tuzağı boşa çıkaracak ve dünün derslerinin sonucu olan bir oluşumun tüm solu kapsadığını söylemek ne yazık ki henüz zor. Bu nedenle solun içini av alanı olarak görenler ellerini ovuşturmakta.

Ne yapmak gerekiyor?

●Halk kitlelerinin ekonomik-demokratik istemlerinin ödünsüz savunulması sol içindeki hiçbir kesimin terkedemeyeceği bir konumdur. Bu sorunun dar parti çalışması düzeyinin ötesinde bir anlamı vardır. İstemlerin ödünsüz savunulması, halk kesimlerinin toplumsal örgütlenmelerinin ve girişkenliğinin teşvik edilmesi, desteklenmesi ve güçlendirilmesi ile ete kemiğe bürünür.

●Sosyal demokratların birden çok çatı altına dağılmaları veya buna zorlanmaları günümüzün gerçeği olmakla birlikte sağlıklı bir durum değildir. Bu durumda, sosyal demokratların iş ve güç birliğini yaratmak, bunun koşullarını olgunlaştırmak ve yolunu bulmak, SODEP, DSP ve Halkçı Parti'deki sola karşı sorumluluk duyan kesim için kaçınamayacakları bir görevdir. Böyle bir gelişme demokrasi mücadelesine ivme kazandırır; dağılma sürecini tersine çevirmede önemli bir rol oynar.

● Tuzakları boşa çıkarma sorumluluğu tek yanlı olamaz. Solun bütün kesimlerinin yüklenmesi gereken ortak bir sorumluluktur. Öncelikle var olan sorunlara yenilerini eklememek gerekir. Karşılıklı olarak güvenin ve dostluğun gelişmesi, birlikte yürünebileceğinin pratikte kanıtlanması, kısa vadede şu veya bu tutumun alınmasından veya şu veya bu sözün söyleniyor olmasından daha önemlidir. Küçük bir adım için zorlamalarda bulunmamak ve birlik sürecinin bu zorlamalarla hızlanacağını sanmamak gerekir.

●"Onların da özgürlüğünü savunurum" diye düşünmek olsa olsa herkesin ve her siyasi çizginin, eğilimin ve partinin özgür olması gerektiğini benimsemek demektir. Günümüzdeki temel sorun ise, solun birliğini benimsemek ve savunmaktır.

"SODEP-DYP KÖPRÜSÜ"

"SODEP'le ortak miting yapacak mısınız?" sorusuna DYP Genel Başkanı H. Cindoruk "Bizim mitinglerle SODEP'in mitingleri arasında doktrin farkı vardır. Ortak miting yapmak için sebep görmüyorum. Bu nedenle de İstanbul mitingine katılmadık" yanıtını verdi (Cumhuiyet. 14.6.1985).

Oysa DYP Genel Başkanı'nın işbirliği konusunda söylediği olumlu sözler de vardı: "SODEP'le ekonomik ve sosyal politikalarda farklılıklarımız var. Bunlarda uzlaşma düşünülemez. Ara hedeflerde, bilhassa anayasa ve insan hakları, özgürlüklerin hedeflerinde, rejimin militarizmden kurtarılması hedeflerinde her türlü işbirliği yapmayacağız." (Cumhuriyet, 19.5.1985). Ve böylece bir ay içinde açık olunan "her türlü işbirliği"nin ortak miting yapmaya kapalı olduğu anlaşılmış oldu. Bununla beraber, biz yine, sorunun, Saraçhane Mitingi sınırlarına sıkıştırılmadan, DYP Genel Başkanı'nın deyimiyle "DYP ile SODEP arasında kurulan köprü" boyutunda ele alınmasından yanayız.

SODEP ve DYP gerek partilerin kurulması, gerekse 6 Kasım ve 25 Mart seçimleri sürecinde çizginin hep ayrı tarafında kalmak gibi "kader"i paylaştılar. Bu durum iki partinin birbirine sempati ile bakmaları ve bazı eleştiri hedeflerinde paralel bir tutuma sahip olmaları sonucunu doğurdu. Son günlerde ise iki partinin genel başkanının "demokrasi için görüş birliği" içinde olduklarını açıkladıkları, işbirliği için asgari müşterekler tanımlaması yaptıkları gözleniyor. Birçok konuda belirsizlik taşısa da, işbirliği için iki partide görülen düşünce gelişmesini olumlu karşılamak gerekir. Belirsizlikleri gidermek ile düşünce gelişmesinin sonuçlara ulaşması arasında yakın bir ilişki vardır.

Burada, bu belirsizlikler içinden önemli gördüğümüz ikisine kısaca işaret etmek istiyoruz.

Birincisi; özellikle DYP için sözkonusu olmak üzere, günümüzdeki rejimin özelliklerine ve güç dayanaklarına ilişkin olanıdır. "DYP iktidarın değil rejimin alternatifidir" sözleri DYP kongre atmosferinin söylettiği sözler olmaktan öte tutarlı bir politik tutum niteliği kazanacak mıdır? Bu henüz belli değildir. DYP Genel Başkanı bir konuşmasında "Nasıl olursa olsun iktidar düşüncesini benimsemiyoruz. Biz demokratik iktidar istiyoruz. Bize iktidarı bir rüşvet gibi teklif edenler var. İnançlarınızı bırakınız, partinizi bize kiralayınız, demokrasiyi sulandırınız, gelin sizi iktidar yapalım diyenler var" diyordu. Kongre sonuçları ile bu konu kapanmış mıdır? Bu da henüz belli değildir demek zorundayız. Aynı konuşmada yer alan "Büyük şirketlerin demokratik denetimi ellerine geçirmelerine engel olacağız. Holdinglerin siyasi politikalar başlatacak ve geliştirecek güçleri ellerinden alınacaktır." (Tercüman, 16.4.1985). Bu konuda şimdi ne düşünülmektedir? Belli olmayanların yanında belli olan, rejimin antidemokratik özellik ve güçleri ile uzlaşmanın yolu ne demokrasiye, ne "sivilleşmeye" açabileceğidir

İkincisi; her politik işbirliğinin bir iktidar perspektifine sahip olması zorunluluğu konusudur.

DYP Genel Başkanı güncel duruma ilişkin şöyle bir saptama yapmaktadır:

"Türkiye'nin militarizm diye bir sorunu var... Gerçekleştirmemiz gereken ilk ve en önemli aşama sivilleşmedir. Solda bu hedefi öncelikli olarak görmek ve bu hedefe ulaşmanın sorumluluğunu paylaşmak durumundadır. Biz kendimizi bu aşamanın gönüllü bir unsuru olarak görüyoruz" (Yeni Gündem.1 - 15.6.1985).

Demokrasinin kazanılması için, demokrasi karşıtlığının iç-dış ekonomik ve politik ortamını değiştirmek, değişim için demokratik dönüşümleri önermek sol güçler bakımından geçerli ve gerçekçi bir çerçeveyi ortaya koyar.

Bununla beraber, bu çerçevenin içindeki benzer ve kısmi istemlerin savunulmasını desteklemekten doğal ne olabilir?

Sorun, yukarıda işaret edilen birinci belirsizliğin, hangi yönde gelişeceği ve netleşeceği değil midir? Demokratik açılıma katkıda bulunacak; dış politikada maceracılık ve gerginlik unsuru olmak yerine gerçekçiliği, komşu ülkelerle dostluğu ve barışı öngörecek; ekonomik, toplumsal ve moral yıkıma neden olan ekonomik politikanın yönünü değiştirmeye yönelecek politik oluşumlara ilgisiz kalmamak sol güçler için aklın gereğidir. ●

Türk-İş Başkanının Bildikleri ve Yapamadıkları

Kemal SÜLKER

Türk-İş kendisini işçilere, gerçekten yararlı iş yapmaktan yoksun bırakan güçlü anlaşmalarla bağlamayı başarı saymıştır ve Batı'da benzeri olmayan bağımlılıkları sürdürmektedir. Tabandan yoksunluğa, işçilerin içinde bulundukları ekonomik sıkıntılara son vermek, ancak sendikaların ve Türk-İş'in yönetici kadrolarına yeni sendikacıların seçimle gelmeleriyle olasıdır.

Çalışmalarına izin verilen, hakkında kovuşturma açılmayan Türk-İş Konfederasyonu, sendikacılığın dışında sendikacılık yapıyor. Türk-İş'in 1960 sonrası yıldızı parlayan yöneticilerinden Halil Tunç (Genel Sekreter, Genel Başkan, Senatör, emekli) şu kanıda:

"Türkiye'de bugün özgür sendikacılık yoktur... Sendikacılık, sendikal hak ve özgürlükler 1982 Anayasası ile bitmiştir. Gerçek budur." (Nokta, 13.1.1985)

Türk-İş Başkanı, Karadeniz kızgınlığıyla aynı derginin, aynı sayısında "işçi sorunları"yla ilgili soruya yanıt veriyor:

"Ne demek işçi sorunu? Ne demek o? Var mı ki işçi sorunu Türkiye'de? Bitmiş her şey yahu..."

Üç yıl önce Şevket Yılmaz, Türk-İş Başkanı olarak hükümete işçi çıkarma yasağına çare bulunmasını önermiş. Önermiş ama, sonucunu bu yılın başında şöyle açıklıyor:

"Çalışma Bakanlığı bu teklifimizi Bakanlar Kuruluna getirdi, orda hasıraltı oldu bu iş. Hasıraltı oldu."

Ve Ş. Yılmaz'ın beş ay sonraki inancı şu oluyor:

"... sendikaları ortadan kaldırmak için gayret sarfeden bir bakan varsa o da şimdiki Çalışma Bakanıdır." (Cumhuriyet, 29.5.1985)

Bu sözlerin bilimsel bir temeli ve değeri olmasa gerek. Milletvekilliği yapan Şevket Yılmaz'ın pek çok şey bilmekte olduğu Teksif Başkanlığı döneminden beri kanıtlanmıştır. 1960 sonrası dönemin ilk Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy'un, 9. Genel Kurullarını açış konuşmasını "çok önemli" bulup Teksif'in raporuna alan Şevket Yılmaz'ın, şu sözleri unutması olanak dışıdır:

"Geçen dönemin en büyük özelliği, büyük sermayenin ekonomik gücünü arttırma çabaları teşkil etmiştir. Büyük sermaye, küçük üretici köylüyü ezmiş; küçük sanayici ve küçük tüccara karşı mücadelesini hızlandırmıştır. Bütün bunların ötesinde büyük sermayenin asıl hedefi, işçinin emeği olmuştur. Grevlerimiz kısıtlanırken, lokavtların alabildiğine artması ve kanun dışı işten çıkarmalar, işçiye karşı tutumunun açık örneğidir." (28.5.1973)

Demirsoy'un o konuşmasında anlattığı bilimsel gerçek şuydu:

"Batı'da sanayileşme geliştikçe, yeni fabrikalar için daha çok sermayeye ihtiyaç duyulmaya başlandı. Olabildiği kadar yüksek kâr marjları, sermayeyi arttırmanın yollarından biri olarak görülüyordu. Tıpkı bu anda yurdumuzda olduğu gibi... Kâr marjlarının yüksekliği yanında, emeğin sömürülmesi de bu dönemin özelliğidir." (Teksif'in 6. Genel Kurula Sunulan Raporu, Sf. 133)

Bugünün sıkıntılarını, en azından onbeş yıllık bir açıdan ele alması gereken sayın Şevket Yılmaz "işçi sorunu bitmiş" derken belleğini yoklayabilirdi. Tunç, "Sendikal hak ve özgürlükler 1982 Anayasası ile bitmiştir" derken, Ş. Yılmaz döneminde Türk-İş adına açıklanan eleştiri (19 Temmuz 1982), sanki bu görüşe gerekçe getirmişti: "Anayasa tasarısının özellikle ekonomik hak ve özgürlükler alanındaki yegane kaynağı, son on yıldır Türk işverenlerinin raporlarıdır, bu raporlara geçen görüşleridir."

Türk-İş, bu kanısında haklıydı; çünkü kendi deyimleriyle "Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu Anayasa tasarısını işveren isteklerine alet etmiş"ti. MESS Başkanlığından Başbakanlığa yükselen Sayın Özal'ın yabancı sermayecilere, Türkiye'ye yatırım yapmalarını önerirken boyuna "Türkiye'de işgücü ucuzdur" demesi, Anayasa'da, sendikalar, toplu sözleşme, iş yasalarında ve bunlarla bağlantılı yönetmeliklerde yer alan yeni kısıtlamaların işçi sendikalarının – çoğu işçiye göre – bitkisel yaşama girmesinden güç almasındandır. Madem ki artık İşveren Konfederasyonu Başkanı Halit Narin'e artık gülme sırası gelmiştir, ağlamak da işçi sendikaları yöneticilerine düşecektir, düşmüştür de...

Türk-İş şaşkınlık içindedir: hem "işçi sorunları bitmiştir" diyor, hem de "ciddi sorunların" varlığından yakınarak Sayın Cumhurbaşkanına rapor sunuyor. Bu raporun bir yerinde şu satırlar yer alıyor:

"Yurdumuzda işçiler; işçi-işveren ilişkileri, bireysel ve toplu iş hukuku ile sosyal güvenlik alanında son derece ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. (31.5.1985 Cumhuriyet)

Gerçekten sorunlar vardır ve işçilerin "ihale" yoluyla çok ucuza kiralanmaları yolunun açılması ile toplu sözleşme düzeni iflas etmiştir. Karabük Demir Çelik Fabrikalarında örgütlü Yol-İş'in bir yöneticisi olan Behzat Akdoğan'a göre; taşeron aracılığıyla işçi kiralanması "çağımızda kölelik uygulamasının bir örneğidir."

Dört kişilik bir ailenin yalnız mutfak gideri (Mayıs 1985'te) 72.275 lirayı gerektirmiş iken, asgari ücretin hâlâ brüt 24.525 lirada kalması, sosyal devlet ilkesi konusunda Türk-İş'in ne kadar etkisizleştiğini, önemsenmediğini sergiliyor. Oysa, Türk-İş'in hiçe sayılması 1970'lerde çok belirginleşmiş ve bunu açıklayan Demirsoy'un vurgulamasını Şevket Yılmaz, Teksif raporuna almıştı:

"Geçtiğimiz dönemde, bizim bütün iyiniyetli çabalarımıza rağmen, iş çevreleri, yetkililerden de aldıkları kuvvetle, çalışma barışını bozmuşlardır. Biz, sosyal barışın deva-

mını ciddi olarak istiyoruz; ama bunun için de ne haklarımızdan fedakârlık edecek, ne haksızlıklar önünde susacağız. Biz biliriz ki, haksızlık önünde susulunca, haklarla beraber şerefler de kaybolur." (28.5. 1973)

Acaba "çalışma barışının" bozulmasında, bugün kimsenin Türk-İş'i ciddiye almamasında, yöneticilerinin payı olmamış mıdır? Türk-İş Başkanlarının bildikleri bilimsel ve olgusal gerçekleri bir yana ittikleri, haklı eleştiri yapanları jurnalledikleri, izlenmesi gereken siyasayı önerenleri "dosyaladıkları" ve toplantılarda onları "dosya" ile tehdit ettikleri görülmemiş midir? Kirli işler çevirenleri kitle bildiği halde yöneticiler, bunları örtbas ederek onurlarını zedelememişler midir?

Konuyu dağıtmamak için, Türk-İş Başkanı'nın bildiği ve Teksif raporuna geçirdiği bir gerçeği aktaralım:

"... batıda bizde olduğu gibi sendikalar yasası kadar geniş kapsamlı bir yasa yoktur. Sendikalar çoğunlukla kendi felsefe ve görüşlerine uygun bir biçimde teşkilatlanmalarını kendi ana tüzüklerinde saptayarak uzun bir çalışma sonucu bugünkü düzeye gelmişlerdir. (Mayıs 1974 Raporu, Sf. 203).

Temelinde Batı sendikacılığından alınan görüşlere ve çoğulcu sisteme yer veren 274 sayılı yasa, birden çok konfederasyonun kurulmasına olanak tanımıştı. Ama Türk-İş sendikacılık felsefesine aykırı olarak tekelciliğe yönelmiş ve siyasal iktidarla işbirliği yaparak, onun da işine gelecek bir anti-demokratik tasarıyı savunmuştu. Sonunda Anayasa Mahkemesi, ilgililere gereken dersi vermiş, demokratik sendikacılığın zorunluluğunu gözler önüne sermişti. Türk-İş bu kez, geçmişten ders almamış olacak ki, yaşamsal, öncül işçi sorunlarını ve haklarını yeniden elde etme uğraşı vermesi gerekirken, yine başka işçi konfederasyonlarına engel olmak için, yasalarda gereksiz değişiklikleri hükümete önermesi, geri tepen bir silah durumuna dönüşmüştür. Ş. Yılmaz, "Mücadelemiz İLO ilkeleri doğrultusunda Batılı anlamda bir demokratik rejim içinde güçlü sendikacılığı yeniden yaratacak şartları yerleştirebilmektir (Nokta, 16 Haziran 1985) ve Türk-İş Teşkilatlanma Sekreteri Orhan Balaban "Hükümetin işçi haklarına karşı tavrında her geçen gün yeni bir olumsuzluk, yeni bir adımla karşı karşıya kalıyoruz" derken, Türk-İş şunu öneriyor:

- "Grev sırasında işçi çıkarılması, o yerin valiliğinin başkanlığında bir komisyon tarafından belirlenmeli ve konu Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirilmeli,
- Yüksek Hakem Kurulu Başkanı, Yargıtay'ın iş davalarına bakan dairesinin başkanının başkanlığında 4 işçi temsilcisi ve 4 işveren temsilcisinden oluşmalı, 4 işveren temsilcisinden ikisi kamu, ikisi de özel sektörü temsil etmeli."

Burada bir parantez açıp, bir fıkrayı anımsatalım:

Bir gün tebdil gezen bir Halife, deve kervanını götüren Bedeviye sormuş: Uzun yolda yokuş çıkarken mi rahatlıyorsunuz, inişe geçince mi?

Bedevi, "En iyisi düz yol" demiş.

Batı sendikacılığından, İLO ilkelerinden söz eden Türk-İş Başkanı, Yüksek Hakem Kurulu olmayan bir toplu sözleşme sisteminden habersiz mi acaba?

İşsizliğin 7 milyonu aştığını Meclis'te Adana Milletvekili iken açıklayan Şevket Yılmaz'ın grev döneminde işçi çıkarma formülü önermesi eskilerin deyimiyle "abesle iştigal"den öte bir anlam taşımaz. Batıda sendikacıların hem partilere, hem parlamentolara girdikleri, hem aday oldukları, hem de sendikalarındaki, konfederasyonlarındaki görevlerinden ayrılmadıkları tarihin çoktan tanık olduğu bir olgudur. Ama şimdi, bizde sendikalara "siyaset" kesinlikle yasak! Oysa daha 1947'de ilk Sendikalar Yasasının eleştirisi yapılırken bilim adamlarının üzerinde birleştikleri en büyük eksiği ve kusuru sendikaların siyaset yasağına mahkum edilmesiydi. 274 sayılı Yasa bu sakıncayı ortadan kaldırma onurunu taşıdı. Oysa şimdi, Sendikalar Yasası'nın 37., Siyasi Partiler Yasası'nın 92. maddeleri ileri sürülerek bir partiye başkan seçilen politikacıyı kutlamaya giden 17 sendikacı savcılığa çağrılıyor, ifadeleri alınıyor, sonra "suç olmadığı" anlaşılıyor. Bu durum karşısında değiştirilmesi istenen maddelerin herhalde Sendikalar Yasası'nın 22, 25, 34, 47. maddeleriyle geçici 4. maddesi olmamalıdır. Siyaset yasağı olan sendika, şah damarından her an kan akan bir adam durumundadır, Batıya göre.

Bizde bir parti bildirisinde "Türkiye'nin adeta yasaklar ülkesi" olduğunun vurgulanması ve "ekonomik çarpıklıktan dolayı sosyal ve moral bozulmanın tehlike sınırına vardığı"na dikkat çekmesi (27 Mayıs 1985 gazeteleri) ilginçtir. Bu görüşe katılma halinde, Türk-İş yöneticilerinin bildiklerini unutmaları, yapılacak işleri yanlış saptamaları, herhalde "moral bozulması"nın sonucudur, en azından. Ş. Yılmaz, "Hele şu Ramazan bir geçsin. Söylenecek çok şey olacak" demişti. Dikkat edilirse "çok şey söylenecek", ama sıra iş yapmaya, sonuç almaya gelmeyecektir. Çünkü Türk-İş kendisini işçilere, gerçekten yararlı iş yapmaktan yoksun bırakan güçlü anlaşmalarla bağlamayı başarı saymıştır ve Batıda benzeri olmayan bağımlılıkları sürdürmektedir. Tabandan yoksunluğa, işçilerin içinde bulundukları ekonomik sıkıntılara son vermek, ancak sendikaların ve Türk-İş'in yönetici kadrolarına yeni sendikacıların seçimle gelmeleriyle olasıdır. Yeniler, eskilerin anlaşmalarını inceleyip, bu konulardaki eleştirileri değerlendirip köklü değişikliklere karar verirlerse örgütlerin işçilere yabancılaşmaları önlenebilir, sanırız. Yoksa, boş havanda havanelinin sesi ne kadar çıkarsa çıksın, sonuç değişmez: Yokluk ve boşluk... ●

Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Cevdet Selvi :

"Sendikalar Demokrasilerin Mihenk Taşlarındandır"

GÜN Dergisi'nin Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi'ye yönelttiği sorular.

Başbakanımız Japonya'da "İşçimizin iş gücünün ucuz olduğunu", bir başka deyişle "en ucuz satılık malımızın işgücü olduğunu" söyledi. Bu anlayışın sonucu olan politikaya karşı nasıl bir çizgi izlenmelidir?

— Başbakan Özal'ın bu sözü herşeyden önce, onur kırıcıdır. Kırılan yalnızca işçilik onurumuz değil, aynı zamanda ulusal onurumuzdur. Başı öne eğik, gözler yerde söylenmesi gereken bu sözler, adeta bir iftihar vesilesi yapılmıştır. İşçisini, memurunu, küçük esnafını, küçük üreticisini her geçen gün artan oranda yoksullaştırmak ve bu sonucu hangi nedenle olursa olsun bir başarı olarak göstermek bir ülkenin başbakanına yakışır bir hareket değildir. Hele bu ülkede sosyal devlet ilkesinin var olduğu ve olağandışı dönemin sona erip demokrasiye geçildiği iddia ediliyorsa çelişki daha da büyüktür. Başbakan Özal'ın bu sözü bugüne kadar uyguladığı ve çeşitli demagojilerle örtmeye çalıştığı işçi çıkarlarıyla taban tabana zıt politikasının açık bir anlatımıdır. Bu politika en kısa yoldan terkedilmeli, emekten yana bir politika izlenmelidir. Ucuz işçiliğin üretimde verimliliği ve kaliteyi arttırdığı dünyanın hiçbir ülkesinde görülmemiştir. Dünyanın hiçbir ülkesinde ücretler gerilerken teknoloji ileri gidememiştir. Tam tersine, işçilerin mücadelesi ve daha yüksek ücret istemeleri işverenleri daha ileri bir teknik aramaya iten başlıca etkenlerden biri olmuştur. Hükümet ise sanayileşmemizin yolunu yabancı sermayenin Türkiye'de yapacağı yatırımlarda görmektedir. Türkiye'mizi halkımızın değil de yabancı sermayenin rahat edeceği bir hale getirmek için canla başla çalışmaktadır.

Sorun yalnızca işçilerin sorunu değildir. Sendikaların hele ellerini kollarını bağlayan bu yasalarla Özal hükümetinin bu politikasını değiştirebilmeleri olanak dışıdır. Yapılması gereken yalnızca sendikaların gücünü değil, demokrasimizi de sınırlayan engelleri bir bir ortadan kaldırmaya çalışmaktır.

— Sendikanın bir güç olabilmesi işyerlerinden geçiyor. İşyerlerinde sendikal birimlerin durumu nedir? Temsilcilerin seçilmeleri bir zorunluluk değil midir?

— Elbette sendikaların bir güç olabilmeleri, üyelerinin gücünden kaynaklanmaktadır. Temeli sağlam olmayan bir yapının tavanı sağlam olabilir mi? Olsa da bir anlam ifade eder mi?

Sendikamız 70 bini aşkın üyesiyle işkolundaki işçilerin yarıdan fazlasını örgütlemiş bulunmaktadır. Yayınlanan istatistiklerde sendikamızın dışında hiçbir sendika barajı aşabilmiş değildir. Bundan sonra hızla sürdüreceğimiz örgütlenme çalışmalarımız şimdiye kadar çeşitli nedenlerde sendikalı olma olanağı bulamamış küçük işyerlerindeki işçilerin örgütsüz kalmamasına, daha fazla ezilip horlanmamalarına yönelik olacaktır. Sayısal olarak eriştiğimiz bu noktaya nitelik olarak da erişmemiz gereğinin bilincindeyiz. Bunun da sürekli ve yaygın eğitimlerle sağlanabileceğine inanıyoruz. Bu yüzden eğitim, basın, araştırma çalışmalarına büyük önem veriyoruz. Bugünkü koşullarda yoğun toplu sözleşme müzakereleri dolayısıyla yalnızca temsilciler düzeyinde gerçekleştirebildiğimiz eğitim çalışmalarımızı bir an önce üyeler düzeyinde yaygınlaştırabilmek çabasındayız.

İşyeri temsilcilerimiz genellikle seçimler sonucu belirlenmekte ve atamaları yapılmaktadır. Sendikal demokrasi anlayışımız gereği zorunlu nedenler olmadıkça doğrudan atama yoluna gidilmemektedir.

— Bugün grev bir silah olmaktan çıkarıldı. Gelinen bu yerde ne yapılmalı?

İşçi sınıfının ekonomik mücadelesinde en etkin silahı, şüphesiz onun grev hakkıdır. Bugün bu silah alabildiğine güçsüzleştirilmiş grevin amacına ulaşabilmesi adeta olanaksız hale getirilmiştir. Bu durum yapılmakta olan sözleşme görüşmelerinin de anlamını yitirmelerine neden olmakta ve yapılan sözleşm

Cevdet Selvi, "... sağlıklı bir demokrasi için çalışmak, bu yolda üyelerini bilinçlendirmek sendikaların başlıca görevlerindendir..."

lerle sağlanan haklar azgınlaşan hayat pahalılığı karşısında kısa sürede yok olup gitmektedir.

Gelinen bu yerde yapılması gereken grev hakkının yeniden eski gücüne kavuşturulması, hatta eski gücünün de ötesinde bir etkinliğe sahip kılınmasıdır. Yasalarda, yasalardan da öte, Anayasa'da gerekli değişikliklerin yapılması sağlanılmalı, şimdi yasaklanmış olan hak grevi, dayanışma grevi, genel grev gibi demokratik ülkelerde olağan olan tüm haklar geri alınmalıdır. Grevlere konan yasaklama ve kısıtlamalar kaldırılmalıdır. Ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için işçiler grev silahlarını özgürce kullanabilmelidirler.

— *En acil sendikal sorunlar nelerdir? Çözümü için ne yapılmalı?*

Sendikal sorunlardan değişik koşullarda değişik bazıları geçici olarak ön plana çıkabilir. Bu sorunlar diğerlerinden bağımsız değillerdir. Yalnızca bunların çözümü asıl ana soruna çözüm getirmez. Getiremez. Örnek olarak bir önceki sorunuzun konusu olan grev hakkını ele alalım. Grev hakkının özünü ortadan kaldıran yasak ve kısıtlamalar var oldukça ve değiştirilmedikçe yapılacak değişiklikler sorunlara çözüm getirebilir mi? Elbette getiremez. O halde sorun bir bütün olarak ele alınmalı ve köklü çözümler aranmalıdır. Genel olarak diyebilirim ki çalışma yasalarında tüm anti-demokratik hükümler değiştirilmelidir. Gene de 'öncelikli sorun' diyecek olursanız, o zaman şöyle yanıtlamak olası; başta grev hakkı olmak üzere demokratik hak ve özgürlüklerimize getirilen tüm yasaklama ve kısıtlamalar kaldırılmalıdır.

— *"Ülke ekonomisine çalışanlar ve işçi sınıfı aleyhine yön verilemeyeceğini belirtecek ortak stratejiler saptanmalı ve uygulanmalıdır" deniliyor. (Petrol-İş Mart-Nisan 1985 sayısı). Peki ortak stratejiler nelerdir ve kimler bu ortak stratejileri nerelerde saptayacak ve uygulama nasıl olacak?*

— Sendikalar demokrasilerin mihenk taşlarından birisi, hatta diyebilirim ki en önemlilerinden birisidir. Sendikaların sorunları aynı zamanda ve kaçınılmaz olarak bir demokrasi sorunudur. Ülkemizin hangi aşamalardan geçerek bugünlere geldiğini biliyoruz. Hep birlikte yaşadık. Bu yüzden sorunlara kısa vadeli çözümler aramanın yeterli olmayacağına inanıyoruz. Biraz evvel de değindim; çalışma yasalarında yapılacak işçi lehine bir-iki değişikliğin geneldeki olumsuzluğu kaldırabileceğine inanmıyoruz. Koordinasyon Kurulu kararlarına karşı Türk-İş olarak alınan eylem kararının ardından 1985 zamlarının yüzde 2, 1986 zamlarının yüzde 3 arttırılmasının, ücretlerin yine de enflasyonun çok altında kalacağı gerçeğini değiştirmediğini biliyoruz. Bu tür mücadele sürdürülmeli, fakat asla yeterli görülmemelidir. Bu yüzden uzun vadeli ve gerçekçi çözümleri gözlerden uzak tutmamalı ve bu nedenle ortak stratejiler saptanmalı ve uygulanmalıdır diyoruz.

Bu ortak stratejiler kimler tarafından, nasıl ve nerelerde saptanacaktır?

Elbette sorunun gerçek sahipleri, yani gerçek bir demokrasiden çıkarı olanlar tarafından, işçiler ve onların ekonomik mücadele örgütleri sendikalar tarafından. Sorun demokrasi sorunu olduğuna göre, ülkemizde gerçek demokrasi özlemini duyan ve bunun işçilerden bağımsız olarak sağlanamayacağının bilincinde olan tüm demokrat kişi ve kuruluşlar tarafından.

Türk-İş'in eylem planı çerçevesinde ilkini Bursa'da başlattığı toplantılar tabanın görüş ve önerilerine daha fazla yer verilmek kaydıyla bu yönde olumlu adımlar atılmasına olanak verecektir.

— *İşçilerin birliği ancak demokratik bir işleyiş içinde sağlanabildiğine göre genel olarak Türk-İş'te sendikal demokrasinin sorunları var mıdır? Varsa nelerdir?*

— Evet, genel olarak Türk-İş'te, özel olarak Türk-İş'e bağlı tüm sendikalarda sendikal demokrasinin sorunları elbette vardır. Herşeyden önce, tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi geçirdiğimiz olağandışı dönemin de etkisiyle büyük zaafa uğramış bulunmaktadır. Bu dönemde tabanla ilişkiler sıklaştırılmak yerine alabildiğine zayıflamış, hatta kopukluğa uğramıştır. Sendikaların toplantı düzenleyebilmeleri bir yana, üyelerine seslerini duyurabilecekleri bir yayın organı çıkarabilmeleri bile olanaksız hale gelmiştir. Sonradan sendikal özgürlüklerin belirli bir kısmı uygulanabilir hale gelmiş, bu kez de sendikaların üzerine yıkılan bürokratik yüklerin ağırlığı ve biriken toplu sözleşmelerin müzakeresi sendikaların tabanla arzu edilen bağını sağlamalarına olanak vermemiştir.

Sendikaların durumu bu olunca, bu durum elbette Türk-İş'e de yansımadan edememiştir. Tabanla bağların zayıf oluşu tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesini lafta bırakmış, tabanın baskısından uzak kalan Türk-İş yönetimi çok değerli ayları ve hatta yılları hükümetle sonuçsuz diyaloglarla zirvelerle geçirmiştir.

Sonuçta bu durum meyvelerini vermekte gecikmemiş, sendikal demokrasinin en önemli ilkelerinden biri olan merkeziyetçiliği giderek zayıflatmıştır. Bursa toplantısına, her türlü baskıya karşın beklenen sayıda işçinin gelmeyişi önemli bir sonuçtur.

Bu yüzden sorunlar yok sayılmamalı, sendikal demokrasinin tüm ilkeleri ile uygulanması için gerek üyeler, gerekse yöneticiler üzerlerine düşen görevi eksiksiz yapmalıdırlar.

— *Ülkemizin içine itildiği alanda özgür sendikacılıktan söz edilemez. Emekçilerin kaybedilen ekonomik ve siyasal hakları da var. Bu durumda tek tek sendikalara ve Türk-İş'e düşen görevler nelerdir?*

— Bu soruya verilebilecek tek yanıt, demokrasinin önündeki tüm engellerin temizlenmesi olmalıdır. Biz bunu tarihsel bir zorunluluk, kaçınılmaz bir görev olarak kabul ediyoruz. Bu yüzden demokrasinin gerçekten güçlenmesinden yararı olan, demokrasi için mücadele eden tüm kişi ve kuruluşlarla omuz omuza olunmalıdır. Sendikalara getirilen siyaset yasağının kapsamı iyi kavranılmalı, sendika-siyaset ilişkisi gevşetilmek yerine sıkılaştırılmalıdır. Memurların, esnafın, köylünün, gençliğin, aydının sorunlarına sahip çıkılmalı, demokrasi mücadelesi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Sağlıklı bir demokrasi için çalışmak, bu yolda üyelerini bilinçlendirmek sendikaların başlıca görevlerindendir. ■

PETROL-İŞ SENDİKASI

6 Eylül 1950'de İstanbul'da 23 petrol işçisince kurulan Petrol-İş Sendikası şu anda işkolunda yetki almış olan tek sendika durumundadır.

1983 sonrası, işkolunun diğer alanlarında örgütlenmiş olan Kauçuk-İş ve Kimya-İş'in de katılımıyla, 65 bin üyeye ulaşmıştır. Toplam 527 işyerinde örgütlüdür ve 23 şubesi vardır.

Üyelerine ve diğer işkollarındaki işçilere dağıtılan süreli yayını olan Petrol-İş, özellikle son yıllarda yoğun bir eğitim ve yayın çalışması yürütmektedir.

Petrol-İş'in 1980, 12 Eylül'ünden sonra çalışmaları durdurulmuş, genel merkezi ve şubelerinin bazıları mühürlenmişti.

Yol-İş Sendikası Genel Sekreteri Etem Cankurtaran:

"Eylem Birliği Tabanıyla Bütünleşmiş Sendikalar İçin Doğru Bir Öneridir"

Yol-İş Sendikası Genel Sekreteri Etem Cankurtaran'la Ankara temsilcimiz Cemil Turan, son sendikal gelişmeler ve yasalar üzerine konuştu.

Demokrasilerde önemli ve etkin bir yeri olan işçi sendikaları açısından, 1985 Haziran'ında Türkiye'nin toplumsal, politik yaşamı nasıl görünüyor, sendikalar ülke yaşamında nerede olmalıdır, şimdi neredeler, isterseniz konuşmaya bu soruyla başlayalım sayın Cankurtaran.

Türkiye'de toplumsal ve siyasal yaşamı uygulanmakta olan ekonomik politika belirlemektedir. Bu ekonomik politika ise genel anlamda dünya sermayesinin bütünleşmesi doğrultusundadır. Türkiye de bu bütünleşmeye yönelik, zorunlu olan her türlü kararı almaktadır. Söylendiği gibi liberal bir uygulama değildir bu. Tam aksine düşünce ve emek üzerine büyük sınırlamalar getiren, düşük gelirleri adeta yoksullaşma içerisine hapseden, varolan yoksullaşma sürecini etkinleştiren bir uygulamadır. 1985'te bu politikanın toplumsal ve politik yaşam üzerindeki yansımalarını görüyoruz. Halkın politikadan uzaklaştırılması için TRT ve basın tarafından uygulanan programlar, sindirme ve korkutma, yasal ortamı baskı düzenine yaklaştıracak bir dizi tedbirin gündeme getirilmesi söylediklerimizin kanıtıdır. Öte yandan sendikalar üzerindeki baskı da arttırılmıştır. Ekonomik baskı konusunda çok şey söylendi, yasal baskılar ise derinleştirilmekte sendikal faaliyetler rafa kaldırılmaktadır. Bu konuda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yanlı uygulamaları dikkati çekiyor. Çoğulcu demokrasinin en etkin ögesi olan sendikalar bugün demokratik sürecin bir aracı olmaktan uzaklaştırılmış, bir anlamda işlevsiz hale getirilmişlerdir.

Etem Cankurtaran: "... eylem birliği tabanıyla bütünleşmiş örgütler açısından doğru bir yaklaşımdır..."

Şimdi, bu anlattıklarınızla birlikte şunu sormak istiyorum: Son beş yılda sendikal haklar ne oldu, ne durumdalar? Geriye giden yasaları, hakları yorumlar mısınız? Ayrıca şu noktalara da değinmenizi istiyorum: İktidar partisinin, dönemin politikasını sürdürmekteki inadı nelere yol açar, bir yandan polis yetkilerini artıran yasalar çıkarılıyor, diğer yandan KİT'lere kadrolu işçiler almamak gibi işçileri ilk elde ilgilendiren kararlar sessiz sedasız geçiyor, dışa yansıyan yönüyle de, Türkiye için ucuz işgücü olan bir işveren cenneti reklamı almış başını gidiyor... nereye gidiyor?

Bu sorunuzun yanıtı birinci soruyla birlikte değerlendirilmelidir. Evet, Türkiye ucuz emek pazarı haline getirilmek isteniyor. Bu gizlenmiyor. Sayın Özal'ın Japonya'da söyledikleri bunun açık bir biçimde ifadesidir. Gerek polisin yetki ve görevlerini yeniden düzenleyen yasa olsun, gerekse 2821 ve 2822 sayılı sendikalar, toplu iş sözleşmesi ve grev yasalarında yapılmak istenen yeni değişiklikler olsun tek amaca yöneliktir: Emeğin sömürüsü. Yaşam şartlarının ağırlaştığı günümüzde KİT'lere sözleşmeli işçi alma politikası, ücretlerini biraz olsun arttırararak yaşam düzeylerini yükseltmek isteyen emekçilere bir tuzaktır. Çünkü bu yol sendikal güvenceyi, sosyal güvenlik güvencesini ayaklar altına almaktadır. İstenen de budur. Unutmamamız gereken bir nokta var, bugün uygulanan ekonomik politika açık bir biçimde emek ve onun öz örgütü olan sendikalara yönelik bir saldırıya dönüşmüştür. Zaten temelinde yatan ana düşünce de budur.

Yönetim çevrelerinden gelenlerin yanısıra "meydan boş" anlayışıyla işverenler de kendileri lehine olan yasalar ve ortamdan yararlanarak bazı kararlar alıyorlar. Bunlardan biri fabrikalarda pazar mesaisi koymak. Bunun örneği Bursa'da Türk-

İş'in kapalı salon toplantısı yapacağı pazar ile SODEP'in İstanbul' da miting yaptığı pazar günü yaşandı. Bunun cezalandırıcı, işçileri politika dışı-kendi sorunları dışı tutma amacını taşıdığı açık. Bu tür girişimlere karşı neler yapılmalı, sözleşmelere girmişse bu tür maddeleri toplu sözleşmelerden ayıklamak için neler yapılabilir?

Bilindiği gibi mesai ve vardiya sistemleri dolaylı yoldan emek üzerindeki sömürüyü arttıran yöntemlerdir. Sendikaların bu konuda çok dikkatli olmaları gerekmektedir. Kuşkusuz içinde yaşadığımız yaşam pahalılığı mesaiden elde edilecek üç-beş kuruşu işçi açısından cazip kılmaktadır. Fakat mesai ile işverenin elde ettiği kâr ile karşılaştırıldığında işçiye verilenin ihmal edilebilecek düzeyde az olduğu ortaya çıkacaktır. Mesainin ayrıca işçilerin sosyal ve siyasal haklarını kısıtlamak amacıyla da kullanıldığı bilinmektedir. Toplu sözleşmelerle bu konuya bir düzenleyici unsur getirilebilir ama bu yetersizdir. Kanımca işçinin bilinçlenmesi ve bu tuzağa düşmemesi en etkin sonucu verir. Sendikaların tüm çabalarını bu doğrultuya yöneltmesi gerekir.

Şimdi şunu sormak istiyorum: Bütün bu söylediklerinizin ışığında gerek Türk-İş'e bağlı gerekse bağımsız sendikalar ortak sorunları ve istemleri çerçevesinde neler yapmalı, daha açığı bir eylem birliğini gerekli görüyor musunuz?

Eylem birliği tabanıyla bütünleşmiş örgütler açısından doğru bir öneridir. Ne var ki Türk-İş yönetimi açısından aynı şeyi söylemek biraz zordur. Ayrıca sendikaların ortak eylemleri tek başına olumlu sonuçlar almaya yetmez. Sonuca siyasal tercihlerle varılabilir. Sendikaların kitle örgütü olmaları kurumsal açıdan bu yönde bir ağırlık koymalarını engeller. Ayrıca yasalar da müsait değildir. Ama işçilerin ve sendika üyelerinin belirli bir partinin üyesi olma yoluyla bu siyasal tercihlerini yansıtmaları mümkündür. Sanırım bu yolla bir sonuca da ulaşılabilecektir.

Türk-İş üst yönetimini bile harekete geçmeye iten gelişmeleri yukarda yorumladınız. Ancak Türk-İş içinde büyük bir sendika olarak üst yönetimin harekete geçmeyi, söz uygunsa biraz "hareketsizce" uyguladığı, tabanın en geniş ve etkin katılımını sağlamaktan uzak olduğu gözlemleniyor. "Eylem Kararları"nı etkin eylemlerle sürdürmek için, bu doğrultuda üst yönetimi zorlamak için neler yapılmalıdır ve neler yapılıyor?

Bir önceki soruyu yanıtlarken ne yapılması gerektiğini söyledim sanıyorum. Türk-İş'in eylemi bir saman alevinden farklı olmadı. Farklı bir biçimde sürdürülmeliydi. Belirli amaçlara yönelik mücadele uzun soluk ister, bu uzun soluğun eylem boyutuna yansıması da sürekli eylem biçimindedir. İşte bu bizi, tüm işçilere tercihlerini yapma çağrısına götürüyor. Sonuç ekonomik, toplumsal tercih ve onun türettiği kararlardan geçecektir. Bu noktada yapacağımız en küçük bir yanlış bizi yeni kısır döngülere sürükler. ●

ILO'NUN RAPORU: SUÇLU ÇOKULUSLU TEKELLER

Dünyada iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu her 3 dakikada bir kişi ölmektedir. Her saniyede 4 kişi çeşitli yerlerinden sakatlanmaktadırlar. Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO)'nün Uluslararası Çalışma Bürosu bu konuya raporunda değinmiştir.

İş kazaları (yaralanmaları) ve ölüm oranlarının sürekli arttığı, gelişmekte olan ülkelerde özel alarm durumuna neden olmaktadır.

70'li yılların sonlarından itibaren üçüncü dünya ülkelerinde sanayi ünitelerindeki kurbanların sayısı her yıl yüzde 5,3 artmaktadır. Uzmanların görüşlerine göre buna neden olarak, gelişmiş kapitalist ülkelerden ithal edilen ve gerekli koruyucu aletlerle donatılmamış araçlar gösterilmektedir.

Hindistan'ın Bhopol kentinde Amerikan "Union Carbide, şirketine ait fabrikada meydana gelen zehirli gaz sızıntısından 2500 kişinin yaşamını yitirmesi, 50 bin kişinin ağır şekilde zehirlenmesi, bunu bir kez daha kanıtlamıştır. Gelişmekte olan ülkelerde bu tür kazalara tarım kesiminde de çok sık rastlanmaktadır. Uluslararası Çalışma Bürosu verilerine göre, yılda 33 bin kişi ölmekte ve 8 milyon kişi de çeşitli yerlerinden yaralanmaktadır. Bunun gibi pekçok olayın suçu, yaşam için tehlikeli yüksek toksinli maddeleri pazarlayan batılı çok uluslu şirketlere aittir. Örneğin geçen yıl yalnızca Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Shell Şirketi tarafından üretilen "Dieldnn" zehirli kimyasal maddesinin kullanılması nedeniyle 400 kişi öldü.

YOL-İŞ SENDİKASI

9 Eylül 1963'de Yol-İş Federasyonu olarak kuruldu. İnşaat iş kolunda ve ağırlıkla karayolu işçileri arasında örgütlendi. YSE, Yapı İşleri, Devlet Limanlar, Hava Meydanları Genel Müdürlüğü örgütlendiği diğer kamu işyerleri oldu. Özel sektör inşaat işçileri arasında da belirli bir örgütlülüğü var. Federasyona bağlı olarak Eskişehir Amasya, İskenderun, Karabük'te sendikaları kuruldu.

1983'teki yasa değişikliğiyle "milli-tip" sendika oldu, federasyon merkez, bağlı sendikalar da şube durumuna geldiler.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nde örgütlenmesi sonucunda bugün tüm illerde şube açmış durumda olan Yol-İş Sendikası, 117 şubesi ve 100 binden çok üyesiyle, 18 nolu işkolunda yetki almış tek sendika konumundadır. Türk-İş üyeliği nedeniyle, ICFTU ve IFBWW (Uluslararası İnşaat ve Ağaç İşçileri Federasyonu) üyesidir.

Son bir yıllık dönem içinde, 13 ilde temsilcilerine yönelik seminerler düzenlemiş bulunan Yol-İş yine bir yıllık dönem içinde 10 bin eğitim kitabını üyelerine dağıtmıştır.

Toplu Sözleşmelerde Neler İstenebilir?

Yıldırım KOÇ

Toplu sözleşmelerin Yüksek Hakem Kurulu tarafından elden geçirildiği bir dönemin ardından toplu sözleşme görüşmeleri başladı. İşçilerin örgütlenme, toplu iş sözleşmesi bağıtlama ve grev yapma haklarının yasalarla daha da kısıtlandığı ve ekonomik bunalımın sürdüğü bir ortamda, toplu sözleşmelerde neler istenebilir?

Bugün, toplu sözleşmelerin başarısının kıstası olarak, elde edilen ücret zammı alınıyor. Yüksek Hakem Kurulu ve Toplu Sözleşme Koordinasyon Kurulu'nun benimsediği ve uyguladığı ücret zam oranlarının üstünde hak elde edilen toplu sözleşmeler "başarılı" kabul ediliyor. Bu yaklaşım doğru mu?

Kanımca değil.

Gerçek ücretlerin yaklaşık 8 yıldır düştüğü bir ortamda toplu sözleşmelerde başarı kıstasının ücret artış oranı olmadığını ileri sürmek, birçok kişiye doğru olmayan ve hatta anormal bir davranış gibi gelebilir. Bu nedenle, önce bu konudaki yaklaşımı ele almakta yarar var.

SENDİKALARA KARŞI OLUMSUZ BİR TAVIR EGEMEN

Kapitalist ülkelerin çoğunda sendikalara karşı son yıllarda çok olumsuz bir tavır egemen. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ve uluslararası sendikal örgütlerin yayınlarında devletlerin ve işverenlerin ekonomik bunalımla birlikte son yıllardaki bu tavır değişikliği sürekli olarak vurgulanıyor.

Türkiye'de de benzer bir süreç yaşandı ve yaşanıyor.

Kanımca, işçi hareketinin ve onun parçaları olan tek tek işçilerin ve işçi gruplarının üzerinde düşünüp karar vermesi gereken önemli bir konu var. Sendikalar, işçi hareketinin en önemli örgütlenme biçimi olacak mı, olabilecek mi, bu biçime dönüştürülebilecek mi? Yoksa sendikalar, eski bir elbise gibi tarihin çöplüğüne mi atılacak? İşçi hareketi alternatif kitle örgütlenme biçimleri mi geliştirecek?

Eğer sendikaların, alternatif kitle örgütlenmeleri yerine, varlığını güçlenerek sürdürebileceğine ve belirli bir dönemde önemli işlevler üstlenebileceğine inanılıyorsa, sendikaların yaşatılması ve işçi hareketinin çıkarları doğrultusunda işletilmesi birincil öneme sahiptir. Kanımca, yaşanan ekonomik bunalım sonucu sendikalara karşı sistemin değişen tavrı, sendikaların sistemle bütünleşmeden bir ölçüde kurtulup işçi hareketinin en önemli kitle örgütlenme biçimi olma şansını artırmıştır.

TOPLU SÖZLEŞMELER

Toplu sözleşmeler bir açıdan işgücünü toplu satış sözleşmeleridir. Toplu sözleşmelerin bir bölümü bu ilişkiyi düzenler. İşçilerin parasal hakları, çalışma süreleri, izinleri, işten çıkarılmalarında uygulanacak hükümler, v.b. bu bölümün ögeleridir. Toplu sözleşmelerin ikinci bölümü sendika ile işveren arasındaki ilişkileri düzenler. Toplu sözleşmelerle sağlanan haklar incelenirken, genellikle birinci bölümün hükümleri ele alınır; toplu sözleşmelerin sendikal hareket üzerindeki etkileri ve sendika-işveren ilişkileri gözardı edilir.

Kanımca, "toplu sözleşmelerde neler istenebilir?" sorusuna, işçilerin ücret ve çalışma koşullarının ötesinde, sendikaların durumunu da gözönünde bulundurarak yanıt vermekte yarar var.

Bugün yürürlükteki yasalara göre, işçilerin ücret ve çalışma koşullarını düzenleyici görüşmeler yapmaya ve sözleşmeler bağıtlamaya yetkili tek örgütlenme sendikalardır. Sendikaların işçi hareketinin en önemli kitle örgütlenme biçimi olabilmesi umudunu taşıyanlar için, sendikaların korunması ve güçlendirilmesi bugün birincil öneme sahip bir amaçtır (sendikaların ve yöneticilerinin de böyle bir niyet ve çaba içinde olması ve sendika-içi demokrasinin işletilmesi koşuluyla). Bu durumda, toplu sözleşmelerde üzerinde durulması gereken en önemli amaç, sendikalara karşı bu sistemli saldırı ortamında, sendikaların korunması ve güçlendirilmesi ve böylece işçi hareketinin gücünün artırılmasıdır. Bu ise zaten işçilerin ücretlerinin belirli sınırlar içinde yükseltilmesi ve çalışma koşullarının düzeltilmesi sonucunu da beraberinde ya da bir aşama sonra getirecektir.

TOPLU SÖZLEŞMELERİN ÇALIŞMA KOŞULLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Toplu sözleşmelerin, işçilerin ücretleri ve çalışma koşulları üzerindeki olumlu etkilerini ne küçümsemek doğrudur, ne de abartmak. Av tüfeğiyle keklik vurabilirsiniz, ama tanka saldırmak cesaret değil, budalalıktır. Ücretler ve çalışma koşulları, toplu sözleşmelerle (diğer bir deyişle, işçilerin bir bölümünün ortaklaşa ve örgütlü davranışı aracılığıyla), tek tek işçilerin işverenleriyle yaptıkları (işçilerin ortaklaşa bir davranış içine giremediği) bireysel sözleşmelere göre daha yüksek belirlenir. Genel kural budur. Ama bu kural, "Ücret zammı hangi düzeyde olmalı?" sorusuna yanıt vermez. Toplu sözleşme ile bireysel sözleşme (diğer bir deyişle, işçilerin bir bölümünün ortaklaşa davranışı ile bireysel davranışları) ile sağlanan haklar arasındaki farkı, işçilerin ve işverenlerin karşılıklı ve göreli örgütlülüğü ve gücü belirler.

İşçi hareketi ne kadar güçlü, işverenlerin gücü ve örgütlülüğü ne kadar zayıfsa, toplu sözleşmelerle bireysel sözleşme arasındaki fark o kadar artar (işçi hareketinin genel gücü, örgütsüz işçilerin bireysel sözleşmelerini de olumlu doğrultuda etkiler). İşçi hareketi ne kadar zayıf ve işverenlerin örgütlülüğü ne kadar güçlüyse, toplu sözleşmelerle bireysel sözleşme arasındaki fark o denli azalır (işçi hareketinin genel güçsüzlüğü, örgütsüz işçilerin bireysel sözleşmelerini de olumsuz doğrultuda etkiler).

İşçilerin örgütlenme eğilimi ve gücü, işçi hareketinin gelişmişlik düzeyi ve bunların sendikalara yansıması, ücretler ve çalışma koşullarını ancak belirli bir oranda etkileyebilir, örgütsüz işçilerin bireysel sözleşmelerinin belirli bir oranda üstüne çıkarabilir. Ama ücretlerin ve koşullarının hangi temel üzerinde oluşacağı ve farklılık göstereceği ayrı ve genellikle kavranmayan bir sorudur.

Ücretler ve çalışma koşullarının hangi temel üzerinde oluşacağı ve işçi hareketinin gücüne göre farklılık göstereceği sorusunun iki ana yanıtı vardır: emek üretkenliğinin düzeyi ve üretim araçları üzerindeki mülkiyetin belirlediği bölüşüm ilişkileri.* Emek üretkenliği yüksekse ve üretim araçları üzerindeki mülkiyet çalışanların lehine bir bölüşüm sağlıyorsa, ücretler yüksek, çalışma koşulları iyidir. Emeğin üretkenliği yüksekse, ancak üretim araçları üzerindeki mülkiyet biçimi çalışanlar aleyhine bir bölüşümü öngörüyorsa, ücretler daha düşük, çalışma koşulları daha kötüdür.

Kapitalist ülkelerde ücretler ve çalışma koşullarını etkileyen diğer önemli bir değişken, ekonomik bunalım ve sonuçlarıdır. Ekonomik bunalımda emek üretkenliğinde genellikle bir düşüş olmaz, aksine artışlar görülür. Ancak toplumun üretim potansiyeli kullanılamaz (kapasite kullanımı düşer, yatırımlar azalır, işsizlik artar). Bu durum ücretleri ve çalışma koşullarını olumsuz doğrultuda etkiler. Diğer bir deyişle, emek üretkenliğinin düşük olduğu, ekonomik bunalımın yaşandığı ve üretim araçları üzerindeki mülkiyet biçiminin emekçiler aleyhine bir bölüşümü öngördüğü bir yapıda, işçi hareketi ne kadar güçlü olursa olsun, toplu sözleşmeler aracılığıyla belirlenen ücretler ve çalışma koşulları belirli bir düzeyin üstüne çıkamaz.

Özetle; ücretlilerin ücret ve çalışma koşulları, (1) emek üretkenliği ve (2) üretim araçları üzerindeki mülkiyet biçimi ve bunun uzantısı olan bunalımlar gibi, sendikaların gücünü aşan etmenler temelinde, (3) işçi hareketinin gücü ve etkinliğine göre belirlenir ve örgütsüz işçilerinkini hem etkiler, hem onlarınkinden farklılaşır.

Bu durumda, toplu sözleşme politikasında gerçekçi olmak, mevcut koşullarda yapılabilecek olanı gerçekleştirmeye çalışmak ve uzun dönemde işçi hareketinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktır.

TOPLU SÖZLEŞMELERDE NELER İSTENEBİLİR

Toplu sözleşmelerde, önce, yıllardır düşmekte olan gerçek ücretlerin, kısılan parasal ve ayni (malsal) hakların bu eğilimini değiştirmeye, çalışma süresini azaltmaya, kıdem tazminatını, ihbar önellerini ve çeşitli izinleri artırmaya çalışmak gerek. Ancak bu konularda çok iyimser değilim. Yaşanan ekonomik bunalımdan çıkmak için benimsenen ekonomik politikaların özünde, işgücünün yeniden üretim maliyetinin (ücretlerin) azaltılması yatıyor. Yapılan da bu. Güçlü bir işçi hareketi, işgücünün yeniden üretim maliyetindeki düşüşü yavaşlatabilir; sendikaların yokluğu ise hızlandırır. Ayrıca, yaşanan ekonomik bunalım sektörleri ve işyerlerini farklı etkilediğinden, genellemeler konusunda da dikkatli olmak gerekli. Bu durumda, işçilerin ücretleri ve çalışma koşulları konusunda, "elden gelenin yapılmasının" ötesinde bir reçete sunmak doğru olmaz. Ama toplu sözleşmelerin diğer bazı hükümleri konusunda somut öneriler getirmek olanaklı.

TOPLU SÖZLEŞMELER, İŞÇİ HAREKETİNİ VE SENDİKALARI GÜÇLENDİRECEK BİÇİMDE OLUŞTURULABİLİR

Toplu sözleşmeler aracılığıyla Sendikalar, işçilerin ücretleri ve çalışma koşullarını bir oranın ötesinde etkileyemezler. Bu oranın büyüklüğünü ise işçi ve işveren taraflarının göreli (karşılıklı) gücü belirler. Bu nedenle, toplu sözleşmelerde işyerinde ve işkolunda işçi örgütlülüğünü artırıcı ve sendikal örgütlenmeyi güçlendirici hükümlere önem verilmesi, toplu sözleşmelerle elde edilecek ücret ve çalışma koşullarını o denli iyileştirir. Bazı durumlarda, örgütlülüğü güçlendirici haklar için ücret talepleri konusunda özveride bile bulunulabilmelidir. Bu özveri, yatırım gibidir. Tüketimin artarak sürmesinin yolu nasıl ilk aşamada tüketimin kısılıp kaynakların üretken kapasiteyi artırmaya yöneltilmesi ise, toplu sözleşmelerde de (gerektiği durumlarda) işçi örgütlenmesini güçlendirici hükümler ön planda tutulmalıdır. Bu hükümlerin çoğu işverenlere ek bir mali yük getirmez. Ancak işveren örgütleri de bu konuda deneyimli olduğundan, bu nitelikteki konularda ilke kararları uygular ve disiplini bozan üyelerini çeşitli biçimlerde cezalandırırlar. Bu nedenle, toplu sözleşmelerde işçi hareketini güçlendirmeyi ve bu yolla azami ücret zammını ve çalışma koşullarında iyileşmeyi sağlamayı benimseyen bir anlayış, işverenlerin örgütlülüğünü de gözönünde bulundurmalıdır. İşveren örgütlerinin zayıflaması, güç dengesini işçi hareketi lehine etkiler.

Yukarıda ele alınan bakış açısından, işyerlerinde parasal maddelere ek olarak toplu sözleşmelere konabilecek bazı istemler şöyle formüle edilebilir (Bu istemlerin bir bölümü bazı toplu sözleşmelerde var. Bunların da süreleri, kapsamları, miktarları artırılabilir, daha iyi işlemeleri sağlanabilir):

- İşyerinde çalışan sendika temsilcilerinin işveren tarafından İş Yasasının 13. maddesi hükümlerine göre işten çıkartılması önlenebilir.
- Sendika temsilcilerine, sendikal etkinlikte bulunmaları için, günün belirli saatlerinde ve her yıl belirli günlerde ücretli izin verilebilir.
- Üyelerin sendikada eğitimi için ücretli izin verilebilir.
- İşçilere, sorunlarını tartışabilmeleri için, belirli aralıklarla bir-iki saat ücretli izin ve işyerinde toplantı izni verilebilir.
- Sendikal etkinlikler için işyerinde bir oda ve ilan tahtası verilebilir.
- Büro personelinin, ustabaşıları, postabaşıları, teknisyenler ve mühendislerin sendikalaşmasının sağlanması amacıyla, bu personel toplu sözleşmelerde kapsam içine alınabilir.
- İşyerlerinde yasa, yönetmelik ve tüzüklere göre oluşturulması gereken kurul ve komitelerde işçi temsilcilerinin sayısı ve yetkisi artırılabilir ve eşit sayıda temsil ilkesine dayalı ve karar alıp uygulama yetkisine sahip yeni komiteler oluşturulabilir.
- İşverenin, sendikanın grev uyguladığı diğer bir işyerine, o işyerinin elindeki işleri tamamlamak yoluyla yardımcı olmayacağına ilişkin hükümler konabilir (Bu konuda önemli iki örnek için bkz. Denizcilik Bankası - Türk Deniz Ulaş İş Toplu Sözleşmesi, 24.5.1978-24.5.1980 Madde 11 ve Azot Sanayii - Petrol İş Toplu Sözleşmesi, 1.5.1978-30.4.1980, Madde 137).
- Yüzkızartıcı suçlar dışındaki nedenlerle gözaltına alınan ya da tutuklanan işçilerin işten çıkarılmasını önleyen, ya da işten çıkartmalarda tazminatlarını güvence altına alan hükümler konabilir.
- İşyerlerinde işçilerin geçici olarak başka işe verilmeleri önlenebilir ya da bu konuda süre kısıtlaması getirilebilir.

Toplu sözleşmelere, gerektiğinde başka alanlarda özveride bulunularak, sendikacılığı güçlendirici hükümlerin konması, sendikaların gerçekten işçilerin çıkarlarını koruyan ve temsil eden ve sendika-içi demokrasiyi uygulayan örgütlenmeler olmasıyla ya da bu çabaya girmesiyle haklılık kazanır. ●

(*) Çalışanlar içinde üretken faaliyette bulunanlar ve üretken faaliyet içindekiler arasında da toplumun kendini yeniden üretmesine katkıda bulunan yararlı maddi ürünler üretiminde bulunanların durumları soyutlanarak.

Sendikal Yasalarda Değişiklik

Baskı Çemberi Daralıyor

Sebahattin ŞEN

2821 sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası yürürlüğe girerken yetkili çevreler o zamanki tepkileri yumuşatmak için, "hele bir yasalar yürürlüğe girsin, uygulansın, aksaklıkları görelim, gerekirse değişiklik yaparız" diyorlardı. Gerçekten 2821 sayılı yasa daha uygulamaya başlanmadan ortaya çıkan bazı fiili güçlükleri gidermek için 2882 sayılı yasa ile kimi değişiklikler yapıldı. Çalışma yaşamında getirdiği önemli kısıtlamalara karşın 1982 Anayasası'nı olumlu bulduğunu açıklayan Türk-İş, süreç içerisinde yasal değişiklikleri gündemde tutmaya çalıştı. Son olarak 3. Zirve Toplantısından sonra, Türk-İş bazı değişiklik tasarıları hazırlayarak hükümete sundu. Ne var ki, Türk-İş'in tasarılarında, sendikal hak ve özgürlüklerdeki bazı kısıtlamaların doğrudan anayasadan kaynaklandığı gerçeği bir yana, yasal ölçekte yapılabilecek olumlu değişikliklere bile yer verilmedi; yalnızca uygulamadan ya da yorumdan kaynaklanan kimi aksaklıklar üzerinde duruldu. Türk-İş'in gerekçesi de ilginçti: "Bu aşamada uygulama sorunlarının çözülmesi ve kanun koyucunun amacını aşan uygulamaların önlenmesi hedefi amaçlanmıştır." Türk-İş, esasa ilişkin değişiklik haklarının saklı olduğunu söylüyordu. Uygulamada bazı sorunların ortaya çıktığı bir gerçek. Ancak bu sorunlar Bakanlığın yanlış değerlendirmeleri ya da amaçlı yorumlarından kaynaklanıyor. Bunları gidermek için yasa değişikliğine bile gerek yok. Sendikal hak ve özgürlüklerin demokratik ölçülere uygun biçime getirilmesi yolundaki kamuoyu baskısını dikkate alan bakanlık, Türk-İş'in dar kapsamlı değişiklik önerilerini de dikkate alarak taslakları hazırladı ve özde sendikal baskıları daha da artıran, yanlış uygulamaları ve yorumları yasalaştıran değişiklikleri gündeme getirdi.

SENDİKALAR YASASINDA DEĞİŞİKLİKLER

a) Koordinasyon Kurulu yerine Kamu İşverenleri Sendikası

Türk-İş Sendikalar Yasasında 7 konuda değişiklik istemesine karşın, bakanlık 11 konuda değişiklik öngörüyor. Ancak, bakanlığın hazırladığı taslakta Türk-İş'in istemlerinden yalnızca ikisine yer veriliyor; öteki değişiklikler tamamen bakanlığın yanlış uygulamalarının yasalaştırılması yönünde. Taslakta, işçi ve işveren sendikalarının en az 7 kişi tarafından kurulacağı belirtildikten sonra, "Kamu işveren sendikaları bakımından sendikanın en az yedi işveren tarafından kurulacağı şartı ile aynı işkolunda faaliyette bulunması şartı aranmaz ve kamu işverenleri zorunlu organlarda birden çok gerçek kişi tarafından temsil edilebilirler" deniliyor. Yine taslakla getirilen geçici 8. madde ile de, kamu işveren sendikalarının altı ay içerisinde tüzüklerinde gerekli değişiklikleri yapmaları ve zorunlu organlarını oluşturmaları öngörülüyor.

Görüldüğü gibi, değişiklik ile kamu işveren sendikalarının kurulması oldukça kolaylaştırılıyor. Kamu işverenleri her işkolunda sendika kurabilecek ve ayrı bir işveren konfederasyonu da oluşturabilecekler-dir. Böylece son günlerde kamuoyunda oldukça yıpranan Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulunun işlevi, kamu işverenleri sendikalarına yüklenecektir. Hükümet bu kez de anılan sendikalar aracılığıyla toplu pazarlık sistemine müdahale edecek, sosyal haklar ve ücret zamları doğrudan hükümet tarafından saptanacaktır. Sonuçta hiç bir yasal dayanağı olmayan Koordinasyon Kurulu yerine, yasal dayanağı olan kamu işveren sendikaları oluşturulmuş olacaktır. Aslında ekonomiyi merkezi bir sistemden idare etmek isteyen, ücretleri de alabildiğine kısıtlamayı amaçlayan bir hükümetin, böylesi bir değişiklik yapmak istemesine de şaşmamak gerekiyor. Ücretleri merkezi bir noktadan ayarlamak isteği, uygulanmaya çalışılan ekonomi politikasının önemli özelliklerinden birisidir.

b) Sendika yöneticilerinin geleceği bakanlığa bağlı

Taslak ile 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın seçimlere ilişkin 14. maddesine şöyle bir fıkra eklenmek isteniyor: "Bu maddede belirtilen esaslara uyulmadan yapılan seçimlerin iptali için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile diğer ilgililer tarafından yetkili iş mahkemesine her zaman başvurulabilir". Bu değişiklik, halen görevde bulunan sendika yöneticileri için 10 yıl işçi olarak çalışmış olma koşulunun aranıp aranmayacağı tartışmasını, bakanlığın istemi doğrultusunda çözmeye yöneliktir. Anımsanacağı üzere, bakanlık sendika denetimlerini bir baskı aracı olarak kullanmakta, en çok da halen sendika yöneticisi konumundaki kişilerin işçi olarak 10 yıllık çalışmaları üzerinde durmaktadır. Bu konuda açılan davaların bazıları, "seçimlere, iki gün içerisinde seçim kuruluna itiraz edilmesi gerektiği" biçimindeki bir gerekçeyle reddedildi. Bakanlık değişiklikle bu gerekçeyi ortadan kaldıracak ve seçimlerin iptali için her zaman dava açma hakkını elinde tutacak. Yine bu konuda yapılmak istenen bir başka değişiklik de şöyle: "Bu kanunun aradığı şartları taşımamasına rağmen üye veya delege sıfatı ile seçime katılanlar hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezası hükmolunur." Bu iki değişiklik birlikte değerlendirildiğinde, bakanlığın sendika seçimlerini tamamen denetimine almak istediği, yönetici ya da delege seçilenler hakkında yasanın herhangi bir hükmünü amaçlı yorumlayarak hapisle cezalandırılması istemiyle dava açabileceği açıktır. Bu konudaki değişiklik baskıcı bir yönetim, suskun bir toplum yaratma özleminin bir yansımasıdır. İdarenin arzusu; bundan sonra temsilci, delege ya da yöne-

tici seçilecek olanların bakanlığı eleştirmemesi, demokratik hak ve özgürlüklerini savunmaması, kendilerine verilenle yetinmeleridir. Aksi takdirde, herhangi bir düzmece nedenle haklarında ceza davası açılabilecektir.

TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ, GREV VE LOKAVT YASASINDA DEĞİŞİKLİK

a) Barajı aşamayan sendikalara yaşam hakkı yok

Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasasında Türk-İş 13 ayrı konuda değişiklik istemişti. Bakanlık ise 14 ayrı değişiklik yapmak istiyor. Ancak Türk-İş'in isteklerinden yalnızca 7'si değişiklik kapsamında; bunlar da istenilen doğrultuda değil, benzer bir biçimde yer alıyor.

Taslağa göre, yüzde 10 işkolu barajını aşamayan sendikalara öteki sendikaların yetki tespit yazısı verilmeyecek ve bu sendikalar yetki itirazında bulunamayacak. Giderek yerleşen yargı kararları da, işkolu barajını aşamayan sendikaların toplu iş sözleşmesi yapamayacağı gerekçesiyle, yetki itirazında bulunamayacakları yolunda. Ne var ki, böylesi bir uygulama sendikal alanda giderek tekelleşmeyi yaratacak, varolan sendikaların dışında yeni sendikalar kurulamayacaktır. Sonuçta işçiler bugünkü sendikalara üye olmak zorunda kalacak, sendikal özgürlüklerini kullanamayacaklardır.

b) Grev oylamasını kaybeden sendika sözleşme yapamayacak

Yürürlükteki yasa maddesine göre, grev oylamasını kaybeden sendika 15 gün içerisinde YHK'na başvurarak taraflar adına toplu iş sözleşmesi yapmasını isteyebilir; Taslak ile bu hak kaldırılıyor; 15 gün içerisinde işverenle anlaşma olmazsa yetki belgesinin düşeceği öngörülüyor. Grev oylaması yasadaki düzenleniş biçimiyle, tam bir grev kırıcılığı aracı olarak kullanılıyor. Özellikle küçük işyerlerinde işten atma ve çıkartmalarla ya da yeni işçi alınarak işverenler grev oylamasını diledikleri biçimde etkileyebiliyorlar. Oylamayı kaybeden sendikanın YHK'na başvurması, en azından o işyerinde toplu iş sözleşmesi olgusunun yerleşmesini, kurumlaşmasını sağlıyordu. Bu hak kaldırılınca, sendikanın elinde hiçbir yaptırım gücü olmadığından, işveren kesinlikle sözleşme imzalamayacaktır.

Yine YHK ile ilgili bir başka değişikliğe göre de; en çok üyeye sahip işçi konfederasyonu YHK'na üye göndermez ise, üye sayısı bakımından sonra gelen işçi konfederasyonu, o da katılmaz ise en çok üyeye sahip bağımsız işçi sendikası üye gönderebilecek. Bu değişikliğin tek nedeni de, Türk-İş'in YHK'dan üyelerini çekmesidir. Bakanlık böyle bir değişiklikle, Türk-İş'in sözkonusu eylemini etkisiz kılmak, sendikalar arasında da yersiz rekabetler yaratmak istemektedir.

TÜRK-İŞ'İN İSTEMLERİ TERS TEPTİ

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2821 ve 2822 sayılı yasalardaki değişiklik taslaklarıyla, politik bir manevra yapmaktadır. Kamuoyundan gelen baskılar, bu değişikliklerle yumuşatılmak, geçiştirilmek isteniyor. Taslaklarda öze ilişkin hiçbir olumlu gelişme sağlanmadığı gibi, özellikle Sendikalar Yasasında yapılmak istenilen değişikliklerin, sendikal hak ve özgürlüklerin kullanılmasını daha da kısıtlayıcı nitelikte. Türk-İş de salt uygulamaya yönelik değişiklik istemleriyle bakanlığın politik manevrasına alet oldu. Türk-İş, bakanlığı bağımsız yargı organlarıyla karıştırmış olacak ki, "saklı hak"dan söz edebiliyor. Oysa, sendikal yasalarda istenilen değişiklikler, anayasal kısıtlamalar bir yana, yasal düzeydeki sınırlamaların kaldırılması yolunda olmalıydı. Sendika kuruculuğu, zorunlu organlara seçim, üyelik, uluslararası kuruluşlara üye olma, sendikal güvence, idari ve mali denetim gibi konularda, anayasa değişikliğine gidilmeden daha demokratik düzenlemeler yapılabilirdi. Aynı şekilde işkolu barajının kaldırılması, toplu görüşmelerin uzun ve katı bir prosedürden kurtarılması, grev hakkının kullanılması gibi konularda da Batı demokrasileri ve İLO ilkelerine uygun değişiklikler yapılabilirdi. Görünen odur ki, Türk-İş'in günlük politika izlemesi, yasa değişikliği istemlerinin ters tepmesine neden oldu. Bakanlık Türk-İş'i kendi silahıyla vuracak. ●

GTİS'in 25. Maddesi Tartışmalıdır

GÜN'ün Haziran sayısında "İş Gruplandırma Sistemi ve Sendikalar" başlıklı yazıda metal işkolundaki binlerce işçiyi yakından ilgilendiren bir soruna değinmiştik. Bu yazımızda yine aynı konunun değişik yönlerini ele alıp incelemeye devam edeceğiz.

İşçileri işyerlerinde 9 ayrı grup ve 321 ünvana bölen bu sistem, birçok yeni sorunu ve karışıklığı, haksız uygulamayı beraberinde getirecektir.

İGS (İş Gruplandırma Sistemi)' ne göre tespit edilecek ücretlere karşı yapılacak itirazları karara bağlamaya kim yetkilidir?

GTİS (Grup Toplu İş Sözleşmesi)'nin 25. maddesi anlaşmazlıkların kademe kademe çözüme bağlanacağı bir itiraz sistemi işleyişini getirmiştir. Tüm karışıklıkları, uygulama hatalarını bu maddeden yararlanarak itiraz alanına getirmenin öneminin altını bir kez daha çizelim.

GTİS'nin 46. maddesine göre, işyerlerinde işçilere uygulanacak ücret zamlarının, "İş Gruplandırma ve Ücret Zammı Yönetmeliği"nin uygulandığı işyerlerinde, İGS'ne göre olacağı belirtilmiştir. Yine GTİS' nin 52. maddesinde Postabaşılık Tazminatının, İGS'ne göre verileceği belirtilmiştir.

GTİS'nin eki olan İGS ile ilgili iki adet yönetmelik vardır.

Birinci yönetmelik, "İş Gruplandırma ve Ücret Zammı Yönetmeliği"dir. Bu yönetmeliğin amaç başlığını taşıyan birinci maddesinde, işyerinde işçilerin alacağı ücret zamlarının dağıtılmasını sağlamayı, işyerlerinde adil, dengeli ve bilimsel ücret sistemini kurmayı amaçladığı yazılmaktadır. Yönetmeliğin 4. maddesine ek olan İGS'nin örnek işler için olduğu ve

tici seçilecek olanların bakanlığı eleştirmemesi, demokratik hak ve özgürlüklerini savunmaması, kendilerine verilenle yetinmeleridir. Aksi takdirde, herhangi bir düzmece nedenle haklarında ceza davası açılabilecektir.

TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ, GREV VE LOKAVT YASASINDA DEĞİŞİKLİK

a) Barajı aşamayan sendikalara yaşam hakkı yok

Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasasında Türk-İş 13 ayrı konuda değişiklik istemişti. Bakanlık ise 14 ayrı değişiklik yapmak istiyor. Ancak Türk-İş'in isteklerinden yalnızca 7'si değişiklik kapsamında; bunlar da istenilen doğrultuda değil, benzer bir biçimde yer alıyor.

Taslağa göre, yüzde 10 işkolu barajını aşamayan sendikalara öteki sendikaların yetki tespit yazısı verilmeyecek ve bu sendikalar yetki itirazında bulunamayacak. Giderek yerleşen yargı kararları da, işkolu barajını aşamayan sendikaların toplu iş sözleşmesi yapamayacağı gerekçesiyle, yetki itirazında bulunamayacakları yolunda. Ne var ki, böylesi bir uygulama sendikal alanda giderek tekelleşmeyi yaratacak, varolan sendikaların dışında yeni sendikalar kurulamayacaktır. Sonuçta işçiler bugünkü sendikalara üye olmak zorunda kalacak, sendikal özgürlüklerini kullanamayacaklardır.

b) Grev oylamasını kaybeden sendika sözleşme yapamayacak

Yürürlükteki yasa maddesine göre, grev oylamasını kaybeden sendika 15 gün içerisinde YHK'na başvurarak taraflar adına toplu iş sözleşmesi yapmasını isteyebilir; Taslak ile bu hak kaldırılıyor; 15 gün içerisinde işverenle anlaşma olmazsa yetki belgesinin düşeceği öngörülüyor. Grev oylaması yasadaki düzenleniş biçimiyle, tam bir grev kırıcılığı aracı olarak kullanılıyor. Özellikle küçük işyerlerinde işten atma ve çıkartmalarla ya da yeni işçi alınarak işverenler grev oylamasını diledikleri biçimde etkileyebiliyorlar. Oylamayı kaybeden sendikanın YHK'na başvurması, en azından o işyerinde toplu iş sözleşmesi olgusunun yerleşmesini, kurumlaşmasını sağlıyordu. Bu hak kaldırılınca, sendikanın elinde hiçbir yaptırım gücü olmadığından, işveren kesinlikle sözleşme imzalamayacaktır.

Yine YHK ile ilgili bir başka değişikliğe göre de; en çok üyeye sahip işçi konfederasyonu YHK'na üye göndermez ise, üye sayısı bakımından sonra gelen işçi konfederasyonu, o da katılmaz ise en çok üyeye sahip bağımsız işçi sendikası üye gönderebilecek. Bu değişikliğin tek nedeni de, Türk-İş'in YHK'dan üyelerini çekmesidir. Bakanlık böyle bir değişiklikle, Türk-İş'in sözkonusu eylemini etkisiz kılmak, sendikalar arasında da yersiz rekabetler yaratmak istemektedir.

TÜRK-İŞ'İN İSTEMLERİ TERS TEPTİ

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2821 ve 2822 sayılı yasalardaki değişiklik taslaklarıyla, politik bir manevra yapmaktadır. Kamuoyundan gelen baskılar, bu değişikliklerle yumuşatılmak, geçiştirilmek isteniyor. Taslaklarda öze ilişkin hiçbir olumlu gelişme sağlanmadığı gibi, özellikle Sendikalar Yasasında yapılmak istenilen değişikliklerin, sendikal hak ve özgürlüklerin kullanılmasını daha da kısıtlayıcı nitelikte. Türk-İş de salt uygulamaya yönelik değişiklik istemleriyle bakanlığın politik manevrasına alet oldu. Türk-İş, bakanlığı bağımsız yargı organlarıyla karıştırmış olacak ki, "saklı hak"dan söz edebiliyor. Oysa, sendikal yasalarda istenilen değişiklikler, anayasal kısıtlamalar bir yana, yasal düzeydeki sınırlamaların kaldırılması yolunda olmalıydı. Sendika kuruculuğu, zorunlu organlara seçim, üyelik, uluslararası kuruluşlara üye olma, sendikal güvence, idari ve mali denetim gibi konularda, anayasa değişikliğine gidilmeden daha demokratik düzenlemeler yapılabilirdi. Aynı şekilde işkolu barajının kaldırılması, toplu görüşmelerin uzun ve katı bir prosedürden kurtarılması, grev hakkının kullanılması gibi konularda da Batı demokrasileri ve İLO ilkelerine uygun değişiklikler yapılabilirdi. Görünen odur ki, Türk-İş'in günlük politika izlemesi, yasa değişikliği istemlerinin ters tepmesine neden oldu. Bakanlık Türk-İş'i kendi silahıyla vuracak. ●

GTİS'in 25. Maddesi Tartışmalıdır

GÜN'ün Haziran sayısında "İş Gruplandırma Sistemi ve Sendikalar" başlıklı yazıda metal işkolundaki binlerce işçiyi yakından ilgilendiren bir soruna değinmiştik. Bu yazımızda yine aynı konunun değişik yönlerini ele alıp incelemeye devam edeceğiz.

İşçileri işyerlerinde 9 ayrı grup ve 321 ünvana bölen bu sistem, birçok yeni sorunu ve karışıklığı, haksız uygulamayı beraberinde getirecektir.

İGS (İş Gruplandırma Sistemi)'ne göre tespit edilecek ücretlere karşı yapılacak itirazları karara bağlamaya kim yetkilidir?

GTİS (Grup Toplu İş Sözleşmesi)'nin 25. maddesi anlaşmazlıkların kademe kademe çözüme bağlanacağı bir itiraz sistemi işleyişini getirmiştir. Tüm karışıklıkları, uygulama hatalarını bu maddeden yararlanarak itiraz alanına getirmenin öneminin altını bir kez daha çizelim.

GTİS'nin 46. maddesine göre, işyerlerinde işçilere uygulanacak ücret zamlarının, "İş Gruplandırma ve Ücret Zammı Yönetmeliği"nin uygulandığı işyerlerinde, İGS'ne göre olacağı belirtilmiştir. Yine GTİS'nin 52. maddesinde Postabaşılık Tazminatının, İGS'ne göre verileceği belirtilmiştir.

GTİS'nin eki olan İGS ile ilgili iki adet yönetmelik vardır.

Birinci yönetmelik, "İş Gruplandırma ve Ücret Zammı Yönetmeliği"dir. Bu yönetmeliğin amaç başlığını taşıyan birinci maddesinde, işyerinde işçilerin alacağı ücret zamlarının dağıtılmasını sağlamayı, işyerlerinde adil, dengeli ve bilimsel ücret sistemini kurmayı amaçladığı yazılmaktadır. Yönetmeliğin 4. maddesine ek olan İGS'nin örnek işler için olduğu ve

yeni yeni gruplandırma ve ünvanlandırmaların yapılacağı yazılmaktadır. 5. maddede de, analizi, tarifi, değerlendirmesi yapılmamış işler ekli İGS'ne göre örnek işlerin yardımıyla gruplandırılır denmektedir. 10. maddede, eğitim veya geçici iş değişikliği nedeniyle üst gruptaki bir işte çalışan işçinin, geçici çalıştığı üst grup ücretini de alamayacağı belirtilmiştir.

İkinci yönetmelik, "İş Gruplandırmasında İşe Giriş, Adaylık ve Terfi Yönetmeliği"dir. Bu yönetmeliğin eki de İGS'dir. Yönetmeliğin 6. maddesinde işyerinde bir üst gruptaki iş için terfide üç ay adaylık süresi getirilmekte, fakat bu sürede alt grup ücreti ödeneceği belirtilmektedir.

GTİS'in 25. maddesinde, imza sırasında gözden kaçan bir durum vardır. Bu maddenin son bendinde "Taraf uzmanların konuyu çözümleyememeleri halinde tarafların görevlendireceği uzman birer kişi ile İTÜ İşletme Fakültesi Endüstri Mühendisliği Bölümü Başkanlığı'nca tayin edilecek MİDS (İGS'nin diğer adı) projesinin teknik çalışmalarında görev almış bölüm görevlilerinden bir kişiden oluşacak, 3 kişilik bir kurul konuyu inceler ve oy çokluğu ile sonuca bağlar. Kurulun vereceği kararlar kesindir ve taraflara yazılı olarak tebliğ edilir" denilmektedir. Bu konuyu biraz açalım.

İGS'nden doğan uyuşmazlıklar GTİS'nin 25. maddesi gereğince, işçi sendikası ve MESS arasında, yani toplu iş sözleşmesi tarafları arasında, bir uyuşmazlık haline gelmektedir. Hele hele İGS'nin dayanağı olan yukarıda izah ettiğimiz iki yönetmeliğin amaç maddelerine bakarsak, doğacak uyuşmazlık ücret, ücret zammı uygulaması, işe alma, terfi, adaylık, çalışma şartları gibi konuları kapsamaktadır. Diğer bir ifade ile toplu sözleşme ile sağlanan hak ve menfaatlerin kullanılması ve uygulanması ile borç ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi konusunda doğan uyuşmazlıklardır. İşçi sendikası ile MESS arasında doğacak hak ve menfaat uyuşmazlığının hallini GTİS'nin 25. maddesinin son bendi ile böyle bir kurula bırakmak ve bu kurulun kararının kesin olmasını kabul etmek yasal olarak mümkün değildir.

Bu kurulun, bir Özel Hakem Müessesesi olarak da kabul edilmesi mümkün değildir. Zira bilinmektedir ki MESS bu toplu iş sözleşmelerinden önce, İTÜ İşletme Fakültesi Endüstri Mühendisliği bölümünde "MİDS" projesi olarak bir çalışma yaptırmıştır. GTİS eki olan MİDS bu çalışmanın ürünüdür. Tabiidir ki bu çalışma karşılığı, projenin teknik çalışanları MESS'den döner sermaye kanalıyla yeterli bir ücret almışlardır. Ayrıca yönetmeliklerden de açıkça anlaşılacağı üzere, çalışmalar bitmemiştir, devam etmektedir veya her an devam edecektir. Şimdi düşünelim, üniversite döner sermayesine verilen siparişler kanalıyla da olsa işverene ekonomik açıdan bağımlı teknik elemanların birisinin yer aldığı, bir de doğrudan işvereni temsil eden bir uzmandan oluşan ve kararları çoğunlukla veren üç kişilik kurul, özel hakem müessesesi olarak kabul edilebilir mi? Yasal olarak buna imkan yoktur. Hukuken bu kurulun kararının kesin olması mümkün değildir.

O zaman bu kurul nedir? Böyle bir kurul toplu iş sözleşmesinde tarafların imzaları ile de kabul edilmiş olmasına rağmen, kararı kesin olacak bir kurul değildir. Özel bir danışma kuruludur.

Uygulanması gerekecek yasal prosedür ise yukarıda açıkladığımız gibi, doğacak anlaşmazlık toplu iş sözleşmesi tarafları arasındadır- toplu sözleşme ile sağlanan hak ve menfaatlerin kullanılması ile borç ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi konusunda doğan bir hak uyuşmazlığıdır. Bu uyuşmazlığın halli için, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın 60 ve 61. maddeleri gereğince, sendikanın yetkili iş mahkemelerinde Yorum ve Eda davaları açma imkanı doğmaktadır.

Bu şekilde, kanuni yargı mercileri önünde, uyuşmazlığı tartışmak, tarafsız bilirkişilerce İGS'nin değerlendirmesinin ve uygulamaların bilimselliğinin irdelenmesinin yapılması imkanı doğacak, kararların düzeltilmesi için imkan sağlanacaktır●

Sendikal Yasalar Gündemde:

Nasıl Bir Değişiklik

Ali DEMİRKAN

Türk-İş geçtiğimiz aylarda 2821 ve 2822 sayılı yasalarda önerdiği değişiklik istemleri, bunların Çalışma Bakanı tarafından kabul edilmeleri, bu kez ay sonunda toplanacak Çalışma Meclisinde (1) görüşülecek. Konu Çalışma Meclisinin gündemine Türk-İş'in önerilerini de kapsamına alan ve Bakanlığın eklemeleriyle oluşan bir taslak biçiminde gelecek.

Hatırlanacağı gibi 11 Şubat'ta yapılan Hükümet-Türk-İş zirvesinden sonra Çalışma Bakanlığı'na iletilen ve yasalardaki yirmi ayrı değişiklik önerisinden dokuzu kabul edilmiş, kalan onbir madde incelemeye alınmıştır.

İşçi hakları konusunda keskin çıkışlar yapan Türk-İş'in değişiklik önerileri hazırlandığında "dağ fare doğurdu" dedirtircesine tepkiyle karşılandı. Bir kısım yöneticinin de itirazlarına yol açan öneriler hakkında "Gerçek işçi sorunlarından uzak, sadece bazı sendikacıların çıkar sorunlarını çözmeye yönelik, işlerini kolaylaştıracak, bir bölümü de sendikaların asla savunmamaları gereken, sendikal özgürlüğü kısıtlayan istemler" (2) olduğu ve Bakanlığın kendi ayağıyla gelen bu fırsatı kaçırmayacağı söylendi. Nitekim Bakanlık, önerilerin bir kısmını olumlu bularak bir an önce meclise sunacağını ilan etti. Üstelik sendikaların sorunlarını çok daha ağırlaştıracak yeni öneriler katarak. Böylece önerilerinin bir kısmının kabul edildiği açıklandığında Türk-İş taviz koparmış, hükümet ise öne-

Çimento, Toprak, Cam İşkolu İşçileri

Yitirilenler

GÜN: Hükümetin uyguladığı ücret politikasını nasıl buluyorsunuz?

— Durum açıkça ortada. 1984 yılına kadar onbeş-yirmi yıllık kıdemli işçilerin saat ücreti 147 TL. yani günlük brüt 1.176 TL. (Aylık 15.876 TL.) Yıllarca toplu pazarlık, grev ve sendikal haklar askıya alındı. Ücretleri saptayan YHK'nu uzun uzun anlatmaya gerek yok. Adı "hakem" olan bu kurulun insafına teslim edilen işçiler, karşılarında gülünç rakamlar gördüler. Tabii bu rakamların, Türkiye çapında uygulanan genel ücret politikasının sonucu olduğu bilinen bir durum.

GÜN: Ya toplu pazarlık dönemi başladıktan sonra?

— 1983 yılında sendikaların çalışmalarına izin verildi, biliyorsunuz. Çalışma yaşamıyla ilgili yasalar yeniden düzenlendikten sonra sözleşme dönemi işyerlerimize gelen Çimse-İş Genel Sekreteri ve İzmir Şube Başkanına, işyerlerindeki sorunları ve taleplerimizi iletip taslağı sorduğumuzda, TİSK Genel Başkanı H. Narin'in ağzıyla "O eskidendi, şimdi gülme sırası onlarda" diyerek taleplerimizi boğdular. Bu arada taslaklar, "becerikli" ellerde hazırlandı ve bizlerin adına imzalandı.

GÜN: Sözleşme neler getirdi?

— İlk yıl için yüzde 20 artı 1.000 TL., ikinci yıl için yüzde 25 artı 3.000 TL. 1984 yılı başında avans olarak verilen yüzde 20 artı 2.000 TL. bunlara eklenecekti. Yani sözün kısası toplu sözleşme imzalandı. Ama, gerçekte YHK ve ücret politikası geçerli oldu.

GÜN: Bu durum karşısında grevi düşündünüz mü?

— Evet düşündük. Ama, hemen ardından, sendikamızın yapısı, içleri boşaltılan sendikal yasalar karşımıza dikildi. Yaşadığımız dönemde işçilere karşı indirilen darbelerin başında hemen yeni grev kararları geliyor. İşte AYSAN işçileri... Herşeye karşın mücadelelerini sürdürüyorlar. AYSAN grevi, gerçekten bize, grev hakkının ne hale getirildiğinin en açık kanıtı.

GÜN: İşyerlerinizdeki sorunlardan sözeder misiniz?

— İşyerlerimizdeki keyfi uygulamalar ve işten atma tehditleri her geçen gün artıyor. Birkaç örnek vermek mümkün: Oruç tutan arkadaşlara erzak verildiği gerekçesiyle, gece vardiyasında yemek, para karşılığı veriliyor. İşyeri temsilcilerinin patronlarla ittifakı, işçilere indirilen darbenin bir başka adı oluyor.

GÜN: Burada şu konuya değinmek istiyoruz. İşyeri temsilciliği sorunu, sendikal demokrasinin hayata geçirilmesinde önemli bir yere sahip. Sendikalar yasasının 34. maddesi temsilcilerin sendikaca "tayin" edileceğini belirtiyor. Ama, temsilcilerin seçimle saptanmasını engelleyen bir yorum da yok. Bu konuda ne diyorsunuz?

— Hakkınız var. İşyeri temsilcilerinin saptanmasındaki tavırlar o sendikanın yapısını da açıkça belirliyor. Tabanın istemlerini ciddiye alan, tabandan çekinmeyen, sendikal demokrasiyi benimseyen sendikalarda bu madde kolayca seçim uygulamasına dönüşüyor. Örneğin; Otomobil-İş'de böyle. Ama, ne yazık ki sendika bizim çabalarımızı, istemlerimizi atadığı temsilcilerle boğmaya çalışıyor.

GÜN: Peki bu durumda ne yapılabilir?

— Öncelikle sendikal demokrasi bilinçlere kazınmalıdır. İşyerinin temsilci, delege, kongre vb. işçilerin aktif katılımı sağlanmalıdır. Temsilcilerin atama yoluyla değil, seçimle saptanması sendikalara dayatılmalıdır.

Çözüm, işçilerin birliğinden ve sendikal demokrasiden geçiyor.

TEKSİF'DEN BİR "DAYANIŞMA" ÖRNEĞİ

"Sendikal özgürlük" kavramı, işçilerin herhangi bir sendikaya üye olmak, olmamak, karşı sendikaya üye olmak ya da sendikasız kalmak durumlarını içerir. Sendikal özgürlüğü sağlamanın yollarından birisi de, "dayanışma ödentisi"dir. 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası, herhangi bir işyerinde toplu iş sözleşmesine taraf olan sendikaya üye olmadan, dayanışma ödentisi vererek sendikasız ya da bir başka sendikaya üye olan işçilerin de sözleşmeden yararlanmalarını öngörmüştür. Böylece toplu iş sözleşmesinden yararlanma ya da yararlanamama durumunun, işçilerin sendika seçme özgürlüğünü etkilemesi önlenmekistenmiştir Amaç bu olunca, sözleşmeye taraf olan sendika üyesi işçilerle üye olmayan ya da bir başka sendikaya üye olan işçiler arasında sözleşmeden yararlanma konusunda bir fark olmaması gerekir. Ne var ki, Yasadaki düzenleme pek açık olmadığından bu konuda değişik yorumlar yapılmakta, dayanışma ödentisi yoluyla işçilerin hangi tarihten itibaren sözleşmeden yararlanacakları tartışma konusu olmaktadır. Bu tartışmaların en ilginçlerinden birisi de geçtiğimiz günlerde Sümerbank'ın Diyarbakır, İzmir ve İstanbul-Eyüp'te bulunanDefterdar fabrikalarında gerçekleşti. Diyarbakır Fabrikasında 400, İzmir Fabrikasında 2500, Defterdar Fabrikasında ise 1500 işçi çalışıyor. Bu işyerinde Şevket Yılmaz'ın genel başkanı olduğu Teksif Sendikası 14.2.1985 günü toplu sözleşme imzaladı ve sözleşme 1.10.1984 tarihinden itibaren yürürlüğe girdi. Diyarbakır Fabrikasında 200, İzmir Fabrikasında 800, Defterdar Fabrikasında ise 1000 işçi, Teksif Sendikasının yapacağı sözleşmeden yararlanmak için 1.10.1984 tarihinden beri dayanışma ödentisi veriyorlardı. Ne ki, Teksif Sendikası 2.5.1985 günü işveren yetkilileri ile bir protokol imzaladı. İşçilere açıkça şunu söylüyor : Teksif Sendikasına üye olanlarlar yaklaşık 5 aylık sözleşme farklarını alacaklar, üye olmayanlar ise bu farkları alamayacak, yalnızca imza tarihinden itibaren sözleşmeden yararlanacak. İçinde bulunduğumuz ağır ekonomik koşullarda kimsenin işçilerden böyle bir özveri göstermesini istemeye hakkı olduğunu sanmıyoruz.

Ortadoğu ve Filistin

Son yirmi yılın en önemli birkaç olayından birisi şüphesiz Filistin sorunudur. Ancak, sorunların çözümünün kolay yollardan olmadığı gerçeği gözönüne alınmalıdır. Ortadoğu'nun karmaşık koşullarında toprak ve yaşam mücadelesi sürdüren Filistin halkı ve örgütü Ortadoğu'daki güçler dengesinin sürekli ve kalıcı olmaması nedeniyle, bazı dönemlerde tarihsel süreç içerisinde ittifak kurduğu radikal Arap ülkeleri ve Lübnan ordusuyla anlaşmazlığa düşmektedir. Bu anlaşmazlıklar sıcak savaşlara dönüşebilmektedir.

İşte bu durum, hem Filistin halkını hem de geniş ittifaklar içinde yeralan kamuoyunu şaşırtmaktadır. Böylece, ister istemez çeşitli yorumlar doğmakta, Ortadoğu ve Filistin sorununun temel yanları gözden kaçırılmaktadır.

Üç yıl önce (1982) Haziran ayında İsrail'in Lübnan'ı işgali ve Batı Beyrut'ta Filistinlileri kuşatması ile yeniden alevlenen Filistin sorunu bugüne değin yakıcılığını korumaktadır. Üç yıldan günümüze önemli bir sürenin geçmesine karşın, sorunun çözümünde önemli bir yol alındığı söylenemez.

Bununla birlikte, Ortadoğu'da yaşanan kaos, bir başka kaosu da beraberinde getirmiştir. Günlük gazetelerden taşan yorum, makale ve kaynağın asıl sahipliğini basın tekelleri yapmaktadır. Tekel çıkışlı haberler son tahlilde okuru Ortadoğu'da bir iki ülkeden birinin saflarına itmektedir.

Kısa bir zaman dilimine sığan Ortadoğu'nun yakın tarihi, en az emperyalizmin Ortadoğu'daki tarihi kadar önemlidir. Hatta bu iki tarih zaman zaman askeri politikanın kilometre taşı olmuştur. Durum tespiti ya da somut koşulların somut tahlili, iki önemli noktayı baz almayı gerektirmektedir.

- İran-Irak savaşı, Filistin-İsrail sorunu ve Lübnan iç savaşı ile ilerici ve gerici Arap ülkeleri arasındaki savaşların içiçe geçmesi;
- Büyük petrol rezervlerinin bu bölgede oluşu, kapitalist dünyanın petrol gereksinmelerinin üçte birinin bu bölgeden sağlanması; özellikle Ortadoğu'daki petrolün % 55'i-ni ABD tekellerinin, % 30'unu İngiltere'nin üretmesi, Batı Avrupa'nın petrol gereksinmesinin büyük bir bölümü ile Japonya'nın ise tümünü bu bölgeden karşılaması.

Bu iki önemli noktadan ikincisi, bizlere birincisini yaratan ana unsur olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu olgu bölgede değişen ittifakların da temelini oluşturmaktadır.

Ortadoğu'da *asıl değişiklik* İngiliz emperyalizminin niteliğini yitirmesinden sonra başlamıştır.

2. Dünya Savaşı sonrası dünya haritasında meydana gelen değişiklikler ve bir bütün olarak sosyalizmin tek ülkeden çıkıp dünya sosyalist sistemine dönüşmesi, ardından emperyalist ülkelerin kendi aralarındaki ilişkiler, kaçınılmaz olarak bölgesel savaşları meydana getirmiştir.

Uzakdoğu'dan kovulan emperyalizm, bölgenin stratejik konumu nedeniyle Ortadoğu'ya yönelmiştir. Emperyalizm için yalnızca Ortadoğu değil, her ülke, sosyalizme karşı stratejik bir kilometre taşıdır. Şüphesiz burada bu olgunun aksi iddia edilebilir. Ama günümüzde emperyalizm ile sosyalizm arasındaki asıl savaş, bir dizi programdan çok, hayatın her alanını kapsıyor. İleri teknoloji ve "küçülen dünya" inanılmaz bir hızın eşiğindedir.

Bu en çok; nitel olarak değil, pratik olarak Ortadoğu'da da böyle.

1951'den sonra adım adım yerini pekiştiren ABD emperyalizmi kendi bağlaşıklarını bulmuştur. Bu bağlaşıklar bölgede gerici Arap ülkeleriyle İsrail'dir. Karşıt güçler ise ilerici Arap ülkeleri, bağımlı kapitalist ülke halkları ve Filistin halkıdır. Özetle, Ortadoğu'daki asıl çelişki; emperyalizm ile ulusal kurtuluş savaşları arasındadır.

ABD, 1951 yılında Türkiye'ye Ortadoğu komutanlığını önermiştir. Bu projenin Mısır tarafından reddedilmesi ile yerine Bağdat Paktı imzalanmıştır.

Emperyalizm için birbiri ardına gelişen seçenekler günümüzde İsrail'i de içine alarak çevik kuvvete dönüşmüştür.

1982 Haziran ayında İsrail birliklerinin Batı Beyrut'a ulaşması ile birlikte üzeri küllenmiş bir sorun yeniden alevlendi.

Kısaca, Ortadoğu'da bu oluşum tarihin belirli kesitlerini içeriyor. Çünkü soruna tarihi açıdan bakıldığında, Arap ülkeleriyle Filistin halklarının temsilcileri arasında önemli tartışmalar giderayak silahlı savaşıma dek uzanıyor.

Bu tartışmalar, şu veya bu biçimde ya bir bütün olarak FKÖ ile gerici Arap ülkeleri arasında olmuştur ya da FKÖ üst yöneticileri ile ulusal mücadelenin ağır bastığı ilerici ülkeler arasında olmuştur.

1982 ise, yalnızca FKÖ için değil, daha geniş olarak, Suriye İran-Irak savaşını da içine alarak bir temel dönüşüme yolaçmıştır.

"İran-Irak savaşından söz ederken, İsrail'i gözönünde bulundurmamak olanaksızdır. Bu savaş, İslam ülkelerinin İsrail konusu üzerindeki duyarlılığını bir ölçüde hafifletmiştir. Bu bölgenin geleceği bakımından azımsanmayacak bir gelişmedir. Arap-İsrail ilişkileri açısından, Ortadoğu'daki zıtlaşmada bir yumuşama olmuştur denebilir. Nitekim Amerikan-Irak ilişkileri normalleşmiştir, İsrail ile ilişki kurdu diye, başta Irak birçok Arap devleti tarafından adeta aforoz edilmiş olan Mısır'ın yeni Devlet Başkanı Mübarek, Ürdün Kralı Hüseyin ile birlikte Bağdat'a gidip Saddam Hüseyin ile görüşmüştür." (Hasan Esat IŞIK Bilim ve Sanat, 1985, sayı 53, sayfa 21).

Eylül 1970'de gerici Kral Hüseyin'in 65.000 kişilik ordusu ile FKÖ arasında meydana gelen savaş FKÖ'nün 10 yıllık eyleminde bir sacayağı oluşturmuştur.

Filistin halkının temsilcisi FKÖ'nün savaşımı, ilerici Arap ülkeleriyle birlikte başarıya ulaşır. Ve bu birliktelik İsrail'e, ABD emperyalizmine olduğu kadar, gerici Arap rejimlerine de karşı olmak zorundadır. ●

Kıbrıs'taki Üç Seçimin Gösterdikleri

Akdeniz'de güney kıyılarımızdan 60 mil kadar aşağıda ülkemiz için lüks olarak kabul edilen pekçok şeyin var olduğu, politik literatürümüze "yavru vatan"la girip, şimdi "soydaşlarımızın yaşadığı ikinci Türk Devleti" olan Kıbrıs'ın kuzeyinde, çok kısa bir süre içinde üç seçim yapıldı.

Önce, KKTC'nin ilanıyla feshedilen meclis yerine büyük çoğunluğu Denktaş'ın atamasıyla seçilen Kurucu Meclis'in yaptığı anayasa halk oyuna sunuldu. Kısa bir süre sonra, cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı, Haziran ayının sonunda da genel seçimlerle, atanmış meclisin yerini alacak parlamentonun seçimleri yapıldı.

Her üç seçime de, yedi siyasi parti katıldılar. Anayasa oylamasında biri, Cumhuriyetçi Türk Partisi dışında tümü "evet" denilmesini istediler. Cumhurbaşkanlığı seçimine ikisi partili, ki bunlardan birisi CTP Genel Başkanı Özker Özgür, diğeri de TKP (Toplumcu Kurtuluş Partisi) Genel Sekreter Yardımcısı Alpay Durduran'dı; ikisi bağımsız, birisi de partiler üstü ve gerçekte UBP (Ulusal Birlik Partisi) adayı Denktaş olmak üzere beş aday katıldı. Genel seçimlerdeyse sağ ve sol eğilimli yedi partinin yedisi de yer aldılar.

ANAYASAYA YÜZDE ELLİ "EVET"

Anayasa oylamasının sonucu, katılanların yüzde yetmişinin evet demesiyle anayasanın kabulü biçiminde gelişti. Gerçekte, yapılan bir hesapla, oy kullanmayanların da sonuca katılmasıyla, oy kullanma hakkı bulunanların yüzde ellisinin biraz altında evet denildiği ortaya çıkıyordu. "Hayır" denilmesini isteyen CTP, kampanya boyunca Denktaş'ın 1950'li yılların başlarındaki "politik" küfürleri anımsatan saldırılarını göğüslemek zorunda kaldı. Denktaş'a göre "hayır" demek, "Rum AKEL partisinin güdümündeki CTP-yle birlekte vatan hainliği" yapmaktı. CTP'yse, sürdürdüğü etkili kampanyayla yüzde otuzu aşan yurttaşın CTP'nin deyişiyle "emeğe ve insana saygısız Denktaş anayasası"na hayır oyu vermesini sağladı.

TRT'nin bültenlerine "sol eğilimli" olarak geçen TKP'yse, anayasa oylamasında, "geçici düzenin" bir an önce sona ermesi için "evet" denilmesi gerektiği gibi kaypak ve nereye varacağı belirsiz bir tutum izledi. Bu tutumunu CTP'nin tüm ısrarlarına karşı sürdürdü.

Anayasa'ya "hayır" denilmesini isteyen bir diğer güç de, işçi sendikaları; öğretmen sendikası, gençlik derneği, kadınlar birliği gibi kitle örgütleriydi.

DENKTAŞ YENİDEN "AVUKAT"

Anayasa oylamasının hemen ardından yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerindeyse, Denktaş belirgin bir başarı sağlayarak ilk turda kazandı. Bunda, yürüttüğü propaganda kampanyasının rolü büyük oldu. Öncelikle "partiler üstü" ve "avukatınız" imajlarını, sonra da Özgür seçilirse, AKEL'le birlikte Kıbrıs'ı belirli yerlere satacakları sloganını kullandı. Denktaş'a göre ancak kendisi Kıbrıs Türklerinin geleceklerini güvencede tutabilirdi.

Cumhuriyetçi Türk Partisi, emekçilerin, işçilerin haklarını savunmanın gücüyle başarılarını sürdürüyor.

Korku ve saldırı üzerine kurulu kampanya, meyvelerini verdi. Denktaş yüzde 70 oyla seçildi. CTP adayı Özgür ise yüzde 18 oy alarak ikinci güçlü isim olduğunu kanıtladı. TKP, anayasa oylamasının sonuçlarını bu seçimlerde gördü ve düşük bir oy yüzdesine, yüzde 9'a indi.

Hemen ardından yapılan genel seçimlerin sonuçlarıysa, Kıbrıs'ın ve Denktaş'ın koalisyonlara katlanmak zorunda olduğunu belli ediyordu. İlk rakamlara göre yüzde 8 barajını aşan dört parti, UBP, CTP, TKP, Yeniden Doğuş Partisi (YDP, Türkiye'den 1974 sonrası göçenlerin kurduğu ve en sağ noktada bulunan parti), 50 kişilik meclise girecekler. Yine ilk belirlemelere göre yüzde 22 kadar oy alan CTP ana muhalefet partisi konumuna ulaştı. TKP'yse üçüncü parti olma durumuna düştü. UBP, yüzde 36 ile halka dayanma açısından zayıf bir iktidar partisi olacak. Ve herhalde Yeniden Doğuş Partisi ile koalisyon kurma şansını deneyecek.

KIBRIS'IN ÖĞRETECEKLERİ

Kıbrıs'ın yaşadığı bu üç seçimin ve sonuçlarının ülkemiz için öğreteceği pek çok şey var. Bunlardan birisi, Denktaş'ın da dediği gibi, "demokrasiyi kusursuz işletme başarıları." Kusursuzluğu oldukça tartışma götürse bile, Kıbrıs'ın kuzeyinde başarılı bir demokrasinin yaşadığı kuşkusuz. Bunun öğretecekleriyse oldukça önemli olsa gerektir. İkincisi her politik düşüncenin örgütlenmesinin serbest olmasının bir toplumu, devleti yıkmadığı, demokrasiyi ise güçlendirdiği dersidir. Bu olgunun Kıbrıs gibi bir ülkede, üstelik tanınmamış ve tartışılan bir devlet yapısında uygulanabilmesi ise, çıkartabilecekler için oldukça büyük bir ders olsa gerek.

Derslerin üçüncüsü ve daha içe dönük olanıysa, doğru ve halka dayalı bir politikanın eninde sonunda başarılı olacağıdır. Bunu CTP, soğuk savaş artığı saldırıların ve engellemelerin halkın iradesi karşısında eriyeceğini göstererek en güzel biçimde kanıtlamıştır. ●

Cuntacı Generaller Yargılanıyor

Arjantin Kimin İçin Ağlayacak?

Tufan AYDIN

1976 Mart'ında, Latin Amerikalı bir general, halkı, seçimle gelmiş bir başkandan 'kurtarırken', birşeyler düşünüyordu. Bu konuda, komşu ülkedeki marksist başkanı deviren 'meslektaş'ının yaptıklarını çok iyi incelemişti. Biliyordu ki, 'meslektaş'ı, 'yıkıcı ve bölücü'lere karşı mücadelede, çok işler başarırken, bir takım 'teknik hatalar' yapmıştı. Suçlular ve/veya suçlu olduğundan şüphe edilenler herkesin gözünün önünde tutuklanmış, stadyumlara kapatılmış, öldürülmüşlerdi; dolayısı ile 'istenmeyen bazı hukuki durumlar' ortaya çıkmıştı. "Ben, aynı hataya düşmeyeceğim" diye mırıldandı, general. "Öyle bir yöntem bulacağım ki, diğer ülkelerdeki 'sivil' ve 'resmi' meslektaşlarıma örnek, düşmanlarıma ibret olacak..." diye sürdürdü, düşünmesini. Latin Amerikalı general, gerçekten de söylediği yöntemi bulmuştu: Ülkede hiç kimse ortalıkta kurşunlanmıyordu, kimse mahkeme benzeri hukuki kurumlara götürülmüyordu ve haklarında dava açılmıyordu, ama 'bazı insanlar' bir gece yarısı ortadan garip bir şekilde kayboluyorlardı. Ve işi kimin yaptığı bilinmiyordu. İşi yapan bilinmeyince, tanık ya da şikayetçi de olmuyordu. Kara bıyıklı, şahin bakışlı generalin bulduğu bu yöntem ile, 'kimseye haber vermeden' kaybolanların sayısı, binlere ulaşmıştı.

Arjantin halkı karanlık günlere dönmemek için sürekli savaşım içinde.

Kürsülerden açılan kollar bugün mahkemelerde açılıyor.

Tabii ki, bu Latin Amerikalı generalin, halkını terör ve anarşiden kurtarmak için yaptıkları, yalnızca bu kadar değil. Ekonomik sıkıntıları gidermenin en gerekli yolu, yabancı sermayenin ülkeye çekilebilmesi ve burjuvazinin her ne pahasına sermaye birikimi sorununu halletmek için, 'ufak tefek' ayrıntıları da 'becerdi': aşırı yüksek ücretler 'normalleştirildi', milli birlik ve beraberliği bozucu etkilerden dolayı grevler yasaklandı, ahlak dahil herşeyde 'liberalizasyon'a gidildi. Bu yapılanların sonucu, yabancı şirketlerin ülkedeki şirketler karşısındaki 'eşitsiz" durumuna bir sonverilmiş oldu. Bu arada, Latin Amerikalı generalin yönetimi birinci yılını doldururken, aynı yıllarda birçok azgelişmiş ülkeye dış yardımlar durdurulurken, bu ülkeye ABD özel bankaları 500 milyon dolar, Dünya Bankası ve IMF 415 milyon dolar yardımda bulundu. Ayrıca, 1975'de 64 milyon dolar olan IMF'den para çekme hakkı, 1977'de 700 milyon dolara ulaştı. Bir de, Latin Amerikalı general ve arkadaşlarının bazı sanayi kuruluşlarında önemli pay edinmeleri gibi durumlar oldu ama bundan söz etmek o kadar önemli değil...

Ekonomik durum ve anarşi böyle düzel(til)irken; 'küçük' so-

runlar çıktı: 9 bin ölüm, 30 bin kayıp, binlerce sürgün, yüzde 600'ün üzerinde enflasyon, yüzde 15'e varan işsizlik, gibi... Eh, Arjantin halkının mutluluk ve refahı için, bu kadarı feda olsun.

Ama hiç de öyle olmadı. Falkland savaşı, demokrasiye geçiş, Alfonsin derken karabıyıklı, şahin bakışlı general, ülkesi için o kadar fedakarlık yapmasına karşılık, sekiz arkadaşı ile birlikte kendilerine reva görülen 'kadirbilmezlik' sonucu, şimdi yargılanıyorlar. "Sen tut, altı sene hiçbir çıkar düşünmeden, ülken için fedakarlık yap, ölümü göze alıp teröristlerle savaş, halkı anarşiden kurtar. Bir takım adamlar çıksın, üç-beş bin 'zibidi' ortadan kayboldu ya da öldü diye, herşeyi hiçe sayıp yargılamaya kalksın", diye söyleniyordu, mapushanede volta atarken general. Gerçi tutuklandığı gibi değildi, biraz alışmıştı. Hem ordudaki huzursuzluklardan da haberi vardı, yine de yarınki mahkemeyi düşünüyordu. Yarın, kendisi gibi (Jorge Videla), 1976-82 yılları arasında görev almış sekiz general; Roberto Viola, Leopoldo Galtieri, Emilio Massera, Armando Lambuschhini, Jorge Anaya, Orlando Aosti, Omar Graffinga, Basilio Lami Dozo ile birlikte Savcı Julio Strassera karşısına çıkacaklardı.

15 BİNİ OLDUKÇA FANATİK 25 BİN "KAYIP"

Aralarında bulunması gereken, Alfonsin'den önceki başkan, General Bignone hakkında, 1976 yılında müdürü bulunduğu Askeri Akademi'nin iki öğrencisinin kaybolmasından dolayı bir dava açılmış durumda. General Bignone, Falkland yenilgisi sonrasında başkanlık yaparken, insan hakları konusunda tepkileri "yumuşatmak" için kayıplar konusunda bir komisyon da kurmuştu. Raporun sonucunu televizyondan açıklarken, herkesin gözünün içine baka baka, "o dönemde Silahlı Kuvvetler, rejimi yok etmek isteyen 25 bin kişiyi-ki bunlardan 15 bini oldukça fanatikti-etkisiz hale getirmek zorundaydı" diye konuşmuştu. Bir de General Ramon Camps var. Cunta dönemi, Federal Polis Müdürü, Camps. Stern dergisi ile yaptığı bir söyleşide, "insanları kurtarmak ve komünistlerin sürekli yalan kampanyalarına karşı savaşım vermek gibi, Hitler'in kimi düşüncelerini paylaşıyorum. Buenos Aires Polis Müdürü olduğumdan bu yana, yaklaşık 5000 kişi kayboldu. Bunların kimisini toplu mezarlara gömdürdüm. Bu yıkıcıların çoğunluğu ise, öldü. Kimisi de, kahramanlık oynamaktansa bizimle işbirliği yapmayı yeğ tuttular. Onlara yeni bir kimlikle özgürlük verdik," demesine karşın, 'rahat bir vicdan'a sahip olduğunu belirten Camps, tutuklananlar arasında. Yine Birinci Ordu eski Komutanı General Suarez Mason, bir diğer tutuklu. Ayrıca yüksek rütbeli subayların 2/3'ü tasfiye edilmiş durumda. Ancak henüz ordunun darbe yapma tehdidi ortadan kalkmış değil. 1977'de iki Fransız rahibe dahil, Plaza de Mayo (Mayıs Alanı) Anaları derneğine sızarak bir düzine insanı öldürmekle suçlanan Teğmen Alfredo Astiz'e hukuki olarak henüz birşey yap(tır)ılmaması ve hükümetin soruşturmayı bu 9 generalin dışına genişletmeyi benimsememesi, ordunun etkin oluşunun örnekleri. Diğer yandan, halkın ve 'desaparecidos'-ların yakınlarının baskıları var. Mahkemenin başladığı gün, demokrasiyi savunma belgesini imzalayan iktidardaki Radikal Parti, muhalefetteki Peronist Parti, Arjantin Komünist Partisi, liberal Federal Parti ve çeşitli sosyalist gruplar önderliğinde, 250 bin kişi gösteri yaptı.

Savcı Strassera'nın büyük ölçüde Sabato komisyonunun raporuna göre hazırladığı iddianamede en az 8691 kişinin devlet terörünün bir sonucu olarak 'kaybedildiği' belirtilmekte. 700 insanın zorla kaçırıldığı, işkence yapıldığı, zorla ırzına geçildiği, öldürüldüğü konusunda tanıklık yapacak, yaklaşık 2000 kişi dinlenecek, mahkemede.

General Videla, kendi kendine düşünürken, altı kişilik yargıç heyeti başkanı Leon Arslanian'ın sesi ile irkildi. Savunma avukatlarından birinin mahkemeye bağırarak birşeyler anlatması üzerine, yargıç Arslanian tok sesiyle "sözümü kesme" diye bağırıyordu. Videla, tarafsızlığından şüphe edilmeyen ve hukuka bağlılığı ile tanınan yargıç Arslanian ve savcı Strassera için, "bunları nasıl halledeceğiz" diye içinden geçirdi. Zaten Newsweek dergisinin, insan hakları komisyonu üyesi Lopez Crespo ile konuşarak ortaya çıkardığı belgeleri, mahkeme sürerken açıklaması 'kafasını çok bozmuştu'. Savcı ve yargıçlarla uğraşırken, bir de o 'körolası' belgeler ortaya çıkmıştı. Şimdi artık, savcılıkta ifade verirken yaptığı gibi, "hafızamı kaybettim" diyemeyecekti. Çünkü belgeler, tüm hafızasını, 'geriye döndürebilecek' cinstendi.

SENDİKALARIN "İDEOLOJİK ARITIMI"

Roberto Viola imzalı, 20.4.1977 tarihli, 9 sayfalık bir direktifte, Arjantin işçi sendikalarının 'ideolojik olarak arıtılması' için, çeşitli yöntemler alt kademelere öneriliyordu. Belgede geçen, "yıkıcıların temizlenmesi" ifadesi, herkesin anlayabileceği gibi, 'hedef'lerin işkence edilme ve öldürülme 'hakları'nın varolduğunu anlatıyordu. Resmi araştırma komisyonunun raporunda, kaybolanların yüzde 30,2'sinin işçi olması, söz konusu emirin ne anlama geldiğinin iyi bir kanıtı.

Yine Viola imzalı, 21.5.1976 tarihli bir belgede ise, Buenos Aires bölgesinde yıkıcılar ve gerillalara karşı mücadeleninOrdu tarafından yapılması gereği Deniz Kuvvetleri ile Hava Kuvvetlerinin yardım etmesi çağrısı yer almaktaydı. Ayrıca belgede, sağcı paramiliter örgütlerle birlikte çalışarak, solcuların 'halledilmesi' gerekliliği vurgulanmaktaydı.

Üçüncü belge, Videla'nın kendi imzasını taşıyordu. Ülkede anarşi ve terörün en büyük kaynağı olarak gösterilen Halkın Devrimci Ordusu'nun (ERP) ülke çapındaki gücünün ayrıntılı haritası yapılmıştı. 160'ı Tucuman Eyaletinde, toplam 600 kişilik örgüt, sürekli olarak, sola yapılacak operasyonlar için 'bahane' olarak gösterilmişti. Bir diğer belgede ise, iktidara karşı

ayaklanabilecek gücü olduğu sürekli halka empoze edilen ERP'nin tüm ülke çapında sadece 182-188 militanı kaldığını göstermekteydi. Ve 30 bin dolayında insanın kaybolmasına gözünü kapayan Cunta, 1982'de bile bu sayıyı (182) solun ayaklanabileceği tehlikesi olarak halka 'yutturmaya' çalışıyordu.

Videla, bunları nasıl cevaplayacağız diye düşünürken, ilk tanıklardan Peronist Parti başkanı ve Cunta öncesi Başkan Yardımcısı İtalo Luder, generallerin savunma avukatlarının, "bizim yaptığımız, sadece bizden önceki hükümetin direktiflerini uygulamak" iddiasına karşı çıkıyordu: "Cunta yönetiminin, sadece Peronist hükümetin düzenlemelerine uyduğu iddiası gerçek dışıdır. Anayasal bir hükümet, terörle mücadelede böyle meşru olmayan yollara başvurmaz."

Savunma, bu arada, kaybolanlardan sağcı teröristlerin sorumlu olduğu iddiasını ortaya attı. Ayrıca askeri darbenin, ülkedeki anarşi ve terörü önlemek için yapıldığını, halkın da o dönem darbeye destek olduğunu söylediler. Videla, "ohh..." dedi, "Sıkıştırdık. Aksini kanıtlayamayacaklar." Ancak hevesi kursağında kaldı. Çünkü, belgelenmişti ki, daha önce kısmen otonom bir örgüt olan, Arjantin Anti-komünist İttifakı (AAA yada Üç A) intikam müfrezeleri ile 1975'in başlarında askeri istihbarat örgütleri bağlantı kurmuş, onları denetimlerine alarak, yasal olarak kendi yapamadıkları 'işler'i bu örgüte gördürmüşlerdir: Solcuları temizleme bahanesi ile gazeteciler, profesörler, işçi liderleri, öğrenciler 'devre dışı' bırakılmıştı. Daha sonra solun, kendini savunma girişimleri anarşi ve terör olarak gösterilip, iktidara el konulmuştu...

ABD'nin 'sivilleşme'yi destekleme stratejisi ile Arjantin'in demokrasi 'macera'sı her ne kadar paralellik gösterse de, bu olgunun tümüyle Arjantin askeri güçlerinin 'rıza'sı olduğunu söylemek güç. Zaten önemli ölçüde saygınlığı yitmiş bir ordunun, Falkland yenilgisi ile halkın gözünden iyice düşmesi, halkın varolan demokratik muhalefetini yükseltmiş ve cuntayı devirmiş olması, ABD'nin Latin Amerika'daki 'demokrasi planı' ile uyuşsa da, demokrasi güçlerinin mücadelesinin dayatmasının azımsanmasını getirmez. Ancak, ekonomik sorunların çok büyük olması, 'kayıplar' sorunun çözümünde henüz önemli değişiklikler olmaması, Alfonsin'i giderek güç duruma düşürmektedir. Alfonsin'in şu anda, yapması gereken tek şey, tüm demokrasi güçleri ile birlikteliği güçlendirmek ve siyasi demokrasiyi tüm kurumları ile işler kılmaktır.

Mahkemenin ilk günü oldukça yorucu geçmişti, kara bıyıklı şahin bakışlı general Videla ve arkadaşları için. Mahkemeden, tutukevine giderken, uzaktan çok sevdiği bir şarkının nameleri kulağına geldi: "Don't cry for me, Argentina" (Benim için ağlama, Arjantin) Şarkıyı dinlerken, yüzünü buruk bir gülümseme aldı. "Arjantin kimin için ağlayacak?" diye düşündü. "Alfonsin ve 'desaparecidos'lar için mi? Yoksa..." ●

Arjantinliler "kayıp"larının peşini bırakmıyorlar.

HÜSEYİN BAŞ FRANSA PEN KULÜP ÜYESİ SEÇİLDİ

Barış Derneği Davası sanıklarından halen tutuklu bulunan gazeteci-yazar Hüseyin Baş, Fransa Pen Kulüp'ün 24 Nisan'da aldığı kararla onur üyeliğine seçildi.

Fransa Pen Kulüp Genel Sekreteri Danielle Dordet, Hüseyin Baş'a gönderdiği, kulübe onur üyesi seçildiğini bildiren mektubunda, "Sizi yazarlarımızın büyük kardeşliği içinde kabul etmekten mutluluk duyarken, özgürlükten yoksun oluşunuzdan büyük üzüntü duyduğumuzu da belirtmek isteriz. Bütün kalbimizle umut ediyoruz ki, ülkenizin adaleti, size kesin özgürlük verecek karara ulaşacaktır. Böylece yeniden yazın çalışmalarınızı yürütmek, her zaman olduğu gibi verimli olmak olanağını bulacaksınız" dedi.

13 Ağustos 1929 yılında Bafra'da doğan Hüseyin Baş, gazetecilik öğrenimini Hautes Etudes Internationale'de yaptıktan sonra yurda dönerek, 1963 yılından başlayarak Yeni Gazete, Ayrıntılı Haber, Cumhuriyet gazetelerinde uzun yıllar dış politika konusunda köşe ve inceleme yazıları yayınladı.

Yenilik dergisinde öykü yazarı olarak edebiyat çalışmalarına başlayan Baş, kurucuları arasında olduğu Türk Sinematek Derneği'nin 1967-69 yılları arasında da yönetmenliğini yaptı. Baş'ın yayınlanmış çeşitli çeviri kitapları ve sinema sanatı ile ilgili yazıları bulunuyor.

Bilindiği gibi geçtiğimiz ay da yine Barış Derneği tutuklularından tiyatro sanatçısı Ali Taygun'a İngiltere Pen Kulüp onur üyeliği verilmişti.

Nikaragua devrim yıllarında olduğu gibi, şimdi de saldırıyı beklerken yine FSLN'ye güveniyor.

Nikaragua Küller ve Filizler

Nergis ALGÜN

Nikaragua Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi 1979 Devrimi ile yüzyıllık Birleşik Amerika egemenliğini yıkma başarısını gösterdi. Yıllarca Kuzey Amerika'ya bir kahve ve muz cenneti olarak hizmet etmiş bu Orta Amerika ülkesinde, yakın geçmişin en onurlu direnişi gerçekleştirildi. Ve 1930'larda boyun eğmeyi reddeden Sandino'yu örnek alan liderler, yüzyıllık sömürüden geriye kalan yıkıntı yerinde yeni yapıtlar oluşturmak için sıvadılar kolları. Sendikalarda örgütlenen işçilerin, işgücünün verimini arttırma, ekonomiyi sağlamlaştırma, hepsinin öncesinde sosyal devrim süresicini devam ettirme çabasına etkin katılımları sağlandı. **1.600.000 hektarlık toprak, ağaların ellerinden alınıp 30 bin aileye bölüştürüldü.** Toprak reformu ve kooperatifleşme yoluyla tarımsal üretim ve bu üretimden üreticinin aldığı pay arttırıldı. Özel çiftliklerin kapladığı toprak oranı yüzde 41'den yüzde 11'e düşürüldü beş yılda. Ve ülkenin dört yanında, dört kuşak için okuma-yazma seferberliği başlatıldı. Az şey değil tüm bunlar...

Az şey değil, çünkü Birleşik Amerika, Nikaragua'nın Sandinist yönetimi karşısında "ilan edilmemiş" bir savaşı sürdürüyor beş yıldır. Devrimi içerden yıkmak için bir başka Orta Amerika ülkesi Honduras'ta kontr-gerillalar eğitiyor ve bunların devrim karşıtı eylemlerini dolarla, silahla besliyor. Sandinist yönetimin elde ettiği başarılar az buz şeyler değil, çünkü bunların hepsi Birleşik Amerika'ya rağmen gerçekleşiyorlar.

Birleşik Amerika'nın yıllar boyu yönetmeye, sömürmeye alıştığı bu kıstak ülkesindeki bağımsızlık savaşımından duyduğu rahatsızlık ve yeni yönetimi CIA parmağıyla olsun, doğrudan hükümet düzeyinde girişimlerle olsun yıkmaya çalıştığı tüm dünyaca biliniyor. Amacın iç çatışmalara neden olarak barışa gölge düşürmek, savunma harcamalarını arttırmak zorunda kalan yeni yönetimin ekonomik gelişme çabasını baltalamak ve halkın devrime bağlı umutlarının güçsüz düştüğü bir anda son darbeyi vurmak olduğu da apaçık ortada. O son darbeyi izleyecek olan da ya doğrudan bir işgal dönemi, ya da yeni bir Somoza diktası olacaktır kuşkusuz. Birleşik Amerika'nın "Uluslararası Diplomasi ve Olaylar" dairesi sorumlusu Teodore Moran'ın Nikarauga'nın beş yıl içinde, beş aşamalı bir planla işgalini programlamış, sonra da program raporunda beş yıl süresince "bu uğurda" ölecek Amerikan askerlerinin sayısını hesaplamış olması ilginç değil mi?

Bir başka ilginç konu da "Sandinist yönetimi yıkmak kutsal bir görevdir" gibi bir açıklama yapmaktan hiç çekinmeyen **Birleşik Amerika Başkanı'nın Mayıs ayı başında açıkladığı ticaret ambargosu uygulaması.** Karşı devrimci gerillalara CIA aracılığıyla iletilecek 14 milyon dolarlık yardım önerisini kendi ülkesinin Kongresinden bile geçiremeyen Reagan'ın bu son oyunu, 1960'da Küba Devrimini çelmelemek için başlatılan uygulamanın bir eşi. Nazilerin mezarlarını ziyareti de kapsayan Federal Almanya gezisinin başında ambargo uygulamasını dünyaya duyuran Reagan'ın zamanlamasına diyecek yok doğrusu. Birleşik Amerika Başkanı böylece, Nikaragua lideri Ortega'nın Sovyetler Birliği'ne aynı günlerde yaptığı ziyareti, Washington yönetiminin dünyanın dört yanındaki yayılımcı arzularını haklı çıkarmak için uydurduğu "komünist tehlike" deyimini kulaklarda canlı tutmanın bir aracı olarak kullanılmış oldu. Öte yandan, Yedili Ekonomik Zirvenin tüm dünya kamuoyunu meşgul ettiği bir anda, ticaret ambargosuna yöneltilecek tepkilerin azalacağını umdu Reagan.

Uygulamasının, karşı-devrimci gerillalara yardımın kesileceği anlamına gelmeyeceğini gene bizzat Reagan'ın açıkladığı ticaret ambargosu, Birleşik Amerika'nın Nikaragua ekonomisini çökertmek için giriştiği yeni bir oyun sadece. Ancak zamanlamadaki büyük ustalığa karşın, Beyaz Saray'ın bu uygulamaya ilişkin sert eleştiriler alacağı kuşku götürmez. İspanya ziyareti sırasında, Madrid'li bir genç kızın Reagan'a "Nikaragua'dan ellerini çek!" diye bağırdığını unutmamak gerek. Ve Küba örneğini düşünüp, emperyalist amaçlara yönelik ticaret ambargolarının uluslararası dayanışmanın güzel bir örneğiyle etkisiz kılındığını anımsamak. Tarih yeşil otların küllerin arasından fışkıracağını pekçok kez gösterdiyse, Nikaragua'lı ozan Ernesto Cardenal'ın da bir bildiği var demek!